

UNIVERZITET SINGIDUNUM
DEPARTMAN ZA POSLEDIPLOMSKE STUDIJE

MASTER RAD

***MERE PREVENCIJE I SUZBIJANJA PRANJA NOVCA I
FINANSIRANJA TERORIZMA***

Mentor:

Prof. dr Kosana Vićentijević

Student:

Aleksandra Pavlović

broj indeksa: 422047/2016

Beograd, 2017.

SADRŽAJ

UVOD.....	5
PREDMET ISTRAŽIVANJA.....	6
CILJ ISTRAŽIVANJA	6
HIPOTEZA ISTRAŽIVANJA.....	7
METODE KLASIFIKACIJE NAUČNIH ISTAŽIVANJA.....	7
STRUKTURA RADA.....	8
1. POJAM PRANJA NOVCA I SPREČAVANJE/OTKRIVANJE ISTOIMENOG KRIVIČNOG DELA.....	9
1.1. PRANJE NOVCA KAO KRIVIČNO DELO	12
1.1.1. NAČINI OBAVLJANJA PRANJA NOVCA	12
1.2. OSNOVE ZAKONA O SPREČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANSIRANJE TERORIZMA I NACIONALNA STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV PRANJA NOVCA I FINANSIRANJE TERORIZMA	14
1.2.1. NACIONALNA STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA	14
1.3.EFEKTI PRANJA NOVCA.....	17
1.3.1. UTICAJ PRANJA NOVCA NA FINANSIJSKI SEKTOR.....	17
1.3.2. UTICAJ PRANJA NOVCA NA REALNI SEKTOR.....	18
1.3.3. PRANJE NOVCA U SEKTORU NEKRETNINA	18
2. TIPOLOGIJE PRANJA NOVCA U REPUBLICI SRBIJI	19
2.1. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA U BANKARSKOM SEKTORU.....	19
2.2. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA PREKO MENJAČKIH POSLOVA.....	21
2.3. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA KOD ADVOKATA	23
2.4. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA U SEKTORU RAČUNOVODSTVA	23
2.5. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA U SEKTORU REVIZIJE	25
2.6. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA NA TRŽISTU KAPITALA	27
2.7. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA U SEKTORU OSIGURANJA	28
2.8. TIPOLOGIJA PRANJE NOVCA U SEKTORU NEKRETNINA	29

MASTER RAD

9. ZAKLJUČAK	54
10. LITERATURA	55
PRILOG:	57

UVOD

Kao mnogi teorijski pojmovi, pranje novca se prvo pojavilo u praksi i to iz aktivnosti kriminalnog porekla. Smatra se da je problem pranja novca nastao u Sjedinjenim Američkim Državama počekom XX veka. Polaganje "prljavog novca" u regularne privredne tokove vršilo se tako što su se koristila preduzeća koja poseduju veće novčane tokove, kao što su perionice automobila i perionice odeće. Nelegalan novac i novac stečen legalnim putem meša, tako je pojam pranja novca u bukvalnom smislu pojmovno vezan sa poslovnom aktivnošću pranja automobila i odeće. Danas, ne postoji delatnosti u kojoj se ne provlači fraza pranje novca. Može se slobodno reći da je pranje novca dinamičan proces koji se konstantno razvija, sa malim šansama da se kontroliše, a sa još manjim šansama da se iskoreni.

Pranje novca je problem svetskih dimenzija i karakterističan je za ekonomiju savremenog sveta. Velika količina nelegalno stečenog novca kreće se kroz privredne tokove. Pranje novca predstavlja radnju koja se definiše kao sakrivanje pravog izvora ilegalno stečenog novca, uključujući finansijski, a danas sve učestalije i nefinansijski sektor.

Sama činjenica da se godišnje opere oko pet stotina milijardi dolara, govori o tome da je ovo problem svetskih razmera. Shvativši ozbiljnost situacije međunarodna institucije preduzimaju određene mere, koriste adekvatna sredstva radi redukovanja kriminalnih radnji. Pojam pranje odavno karakteriše globalna dimenzija, koja se sa državnih teritorija širi na kontinentalne, a zatim na svetske, pa samim zahteva međunarodnu saradnju svih međunarodnih institucija zaduženih za ovaj globalni problem.

Legalizacija nezakonitog stečenog novca drugim rečima pranje novca, predstavlja jedan od aktuelnijih pojmova danas, može se slobodno reći da se ne može izdvojiti zemlja koja ne vodi bitku sa pojavom pranja novca. Ova pojava ima direktan negativan uticaj na finansijski sistem jedne države, ugrožavajući njene političke, socijalne, ekonomske i bezbednosne strukture, tj uništava sve vitalne organe jedne države kako na internom nivou, u našoj zemlji, tako i na eksternom polju, van granica naše zemlje. Ovaj kriminalitet ima svoje pojavne oblike, ali je danas, sa napretkom tehnologije, a i samim razvojem međunarodnih veza, teže je uočiti i prepoznati, jer pranje novca napreduje u neke nove oblike za koje su karakteristične nove tehnike, sredstva i metode. Pranje novca zajedno sa korupcijom definiše se kao jedan od većih problema svake države, uzimajući u obzir štetu koju donosi društvu u celini. U radu je predstavljen pojam pranja novca kao jedan od vidova savremenog kriminaliteta, njegov uticaj na razvoj terorizma, njihovi mikro i makro efekti kao i prevencija i suzbijanje istih. U prvom delu rada je predstavljen pojam sa primerima iz prakse kao i forenzičku reviziju koja je predstavlja instrument za sprečavanje pranja novca. Treći deo rada ogleda se u povezanosti pranja novca i finansiranje terorizma. U zaključku se ukazuje na globalne razmere, značaj problema i posledice koje pranje novca ima po ekonomsku i društvenu strukturu države, ali i na pojedince.

PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja u ovom radu su mere prevencije i suzbijanja pranja novca i finansiranja terorizma.

Pranje novca predstavlja krivično delo gde se sredstva stvorena određenim krivičnim radnjama prekrivaju i integrisu sa namerom integracije tog novca legalan regularne privredne tokove. Pranje novca se definiše kao pojava kojom se želi sakriti kriminalni izvor sredstava tj “prljavog novca”, tako se iskorišćava finansijski sektor, a sve više i nefinansijski sektor. “Prljavim novcem” se definiše svaki oblik novca koji je stečen kriminalitetom i ukupna imovina koja je stečena tim novcem.

U različitim epohama i različitim kontinentima, novac predstavlja niz predmeta. Postavlja se pitanje kakve to veze ima sa prevencijom pranja novca? Mora se voditi računa, bez obzira sto veliki broj pranja novca uključuje neke pojavne oblike novca, sve može biti upotrebljeno u procesu pranja novca počevši od novca preko dijamanta i zlata do garancija i polisa osiguranja i još mnogo drugih oblika novca.

Institucije koje se javljaju u procesu pranja novca su banke, stacionice, menjačnice, osiguravajuća društva, kockarnice. Ako uzmemo u obzir da bankarski sektor i ostale finansijske i nefinansijske institucije se iskoristiti kao posrednici za transformaciju “prljavog novca”, sudska i regulatorna tela u okviru granica naše države kao i svetske institucije preduzele su brojne akcije i mere kako bi sprečili ubacivanje u finansijski i nefinansijskog sektora u svrhu kriminalnih radnji. Pitanje kako sprečiti kriminalce da uvlače nezakonito stečen novac u legalne tokove daje veliki zadatak zakonodavnim organima i institucijama za sprovođenje zakona.

Kako bi se bolje upoznali sa pranjem novca odnosno njegovim sprečavanjem, nakon teorijskog dela sledi studijsko istraživački koji se bazira na primerima iz prakse. Ovaj deo rada je povezan sa forenzičkom revizijom, kao i njenim metodama i instrumentima koje se koriste za uočavanje i razotkrivanje aktivnosti pranja novca.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Ciljevi istraživanja su naučni i društveni. Naučni cilj rada se ogleda u povezanosti svih elemenata sadržanih u radu počev od pranja novca preko njegovog sprečavanja do ekonomske povezanosti pranja novca i finansiranja terorizma. Zatim, cilj rada je da se prouče, uporede i sistematizuju svi oblici, kanali i elementi pranja novca. Zatim, sagledavanje položaja i uloge ove kriminalne radnje u modernim uslovima poslovanja. Drugi cilj jeste društveni cilj koji bi se ostvario u drugom delu rada gde se dokazuju sporedne hipoteze u radu, kao i potrebi upoznavanja Zakona o pranju novca i finansiranju terorizma. Društveni cilj obuhvata i praktičan predlog za suzbijanje i sprečavanje pranja novca kao oblika organizovanog kriminala, a posebno kao njegove povezanosti sa terorizmom.

HIPOTEZA ISTRAŽIVANJA

Glavna hipoteza: Postojanje i razvoj pranja novca u državama u razvoju i stvaranje pogodne teritorije za efikasnije finansiranje terorizma preko aktivnosti pranja novca. Ova aktivnost je ključni izbor prihoda za finansiranje terorizama. Kriminalne radnje, prevare i manipulacije su aktivnosti koje nisu dovoljno istražene ni dovoljno zakonski regulisane u Republici Srbiji, a u to spada i pranje novca i finansiranje terorizma koje se smatra privrednim krivičnim delom u Republici Srbiji. Uzimajući u obzir da je finansijska osnovna neophodna za izvođenje terorističkih napada, smanjenje pranja novca kao ekonomske dimenzije terorizma prouzrokuje i smanjenje terorističkih aktivnosti koja se tumači kao najveća pretnja svetskoj bezbednosti 21.veka.

Sporedne hipoteze:

1. Neadekvatna kontrola je jedan od najvećih podsticaja da se kriminalna radnja dogodi u organizacijama.
2. Država i pojedinci imaju mogućnost da se zaštiti od kriminalnih aktivnosti odnosno pranja novca i terorizma ukoliko se postavi dobra strategija, kodeks ponašanja zaposlenih i ukoliko se koriste alati za prevenciju pomenutih aktivnosti.
3. Brzo i efikasno reagovanje i sprečavanje pojedinaca i kriminalnih grupa da izvrše nelagodne radnje. Posledice neadekvatnog delovanja zakonodavne i izvršne vlasti mogu biti destruktivne za ceo sistem i društvo.

METODE KLASIFIKACIJE NAUČNIH ISTAŽIVANJA

Metodom analize se rastavlja predmet istraživanja na njegove sastavne delove, odnosno na elemente strukture, funkcije, relacija na odabranom prostoru i u odabranom vremenu.

Metoda apstrakcije se donose sudovi, stavovi, zaključci i sveobuhvatnost zapažanja i misljenja u kojoj se primenjuje određena misaona pojava.

Metoda indukcije i dedukcije se koristi kod tehnika, alata i metoda u otkrivanju kriminalnih radnji, prevara i manipulacija.

Benfordov zakon i Beneishev model se koriste kao dva digitalna alata u otkrivanju prevare i kriminalnih radnji u svim poslovnim procesima.

STRUKTURA RADA

Uvodni deo rada obuhvata predmet istaživanja, cilj i značaj istaživanja, postavljanje hipoteze koje će se u nastavku rada opovrgnuti ili dokazati, metode koje su korišćenje u radu. U prvom delu rada je predstavljen pojam pranja novca se primerima iz prakse kao i forenzičku reviziju koja je predstavlja instrument za sprečavanje pranja novca. Treći deo rada ogleda se u povezanosti pranja novca i finasiranje terorizma. U zaključku se ukazuje na globalne razmere, značaj problema i posledice koje pranje novca ima po ekonomsku i društvenu strukturu države, ali i na pojedince.

1. POJAM PRANJA NOVCA I SPREČAVANJE/OTKRIVANJE ISTOIMENOG KRIVIČNOG DELA

Novac je društvena, ekonomska i pravna kategorija koji je kroz svoj “životni vek” uvek posredno ili neposredno vezana za proces razvoja proizvodnih snaga kao i za robnu proizvodnju i podelu rada, uopšteno za razvoj društva u celini. Novac predstavlja ekvivalent za dobijenu vrednost robe ili usluge. Istorijski gledano u robno novčanoj razmeni novac su predstavljali razni predmeti počevši od različitih vrsta materijala, školjki, stoke, metala do današnjeg u najvećoj meri zastupljenog papirnog novca

Specifična suština novca izražava se u njegovim funkcijama, a to su:¹

- Novac kao sredstvo razmene
- Novac kao platežno sredstvo
- Novac kao obračunsko sredstvo
- Novac kao čuvar vrednosti
- Svetski novac

Javljuju se razni problem vezani za savremeni novac. Jedan od najvećih problema u savremenim uslovima poslovanja je kako stvoriti novac i njime efikasno upravljati. Finansijski propisi moraju imati visok kvalitet koji je praćen efikasnošću finansijskih institucija. Svi učesnici na finansijskom tržištu moraju biti takvi da pokrivaju sve finansijske transakcije i da budu jasni i potpuni.

U početku, aktivnost pranja novca je bio problem koji je samo vezan za distribuciju droge. Ideja je bila da se distribucija narkotika smanji, tj da se sredstva stečena prodajom droge oduzima, shodno tome prijavljana su i druga i sada obuhvataju veliki spektar krivičnih dela. Pranje novca je složena kategorija i upravo zbog te složenosti u različitim izvorima pojavljuju se raznovrsne definicije pranja novca:

- Pranje novca je svaka tehnika usmerena na pretvaranje nezakonito stečenog prihoda tako da se čini kao poštena i zakonita zarada.²
- Pranje novca podrazumeva aktivost usmerenu na pretvaranje nelegalno stečenih prihoda putem dopuštenih poslova.³

¹ ¹ Miroljub Hadžić, Lidija Barjaktarović, 2015

² Heršak, 1992. godina

³ Vukelić. 1994. godina

Pranje novca predstavlja ubacivanje novca stečenog kriminalnim radnjama ili transakcijama u nelegalnim tokovima u redovne legalne privredne tokove odnosno davanjem legitimiteta imovini ili novcu koji je stečen kriminalitetom. Proces pranja novca predstavlja i normalne ekonomske tokove novca, koji potiču od nelagálnih radnji poput trgovina drogom i oružijem, korupcija, organizovani kriminal, pljačke i dr.

Pranje novca se može sagledati iz dva ugla:⁴

- Pranje novca na malo
- Pranje novca na veliko

Kada se govori o pranju novca na malo misli se na male iznose čije je poreklo nelegalno i čije se “pranje” obavlja u zemlji, dok kod pranja novca na veliko su uključeni veliki iznosi novca koji se “peru” koristeći se većim brojem računa kod finansijskih organizacija van granica jedne zemlje. Zapravo, novac dobija na važnosti tek kada se ubaci u privredni sistem. Najvažniju stvar u celom ovom procesu predstavlja poreklo novca.

Ukoliko se poseduje novac čije je poreklo neizvesno odnosno nelegalno, vlasnik novca pokušava na sve načine da bude neupadljiv i sumnjiv prilikom trošenja tog novca. To čini tako što insistira na velikom broju transakcija kako bi se sakrilo pravo poreklo novca, a prljav novac učinio kao legalan. Pranje novca je proces koji obuhvata tri faze, ali treba imati na umu da je to posmatrano sa teoriskog aspekta, a da se praksa ponekad razlikuje, dolazi do preklapanja ili izostajanja faza.

U osnovi se sastoji od tri nezavisna koraka koji se često istovremeno odvijaju:⁵

1. Polaganje – fizičko polaganje glavnine prihoda u gotovini
2. Raslojavanje – odvajanje prihoda kriminalne aktivnosti od njihovih izvora
3. Integracija – stvaranje prividno zakonitog objašnjenja za ilegalne prihode

1. Faza polaganja – obuhvata uplaćivanje gotovine na račun u banci, uglavnom se plaćanje obavlja u gotovini, sakriveno maskom neke legalne delatnosti. Zatim se nelegalni novac meša sa novcem stečenim kriminalnim radnjama, čime se smanjuje mogućnost otkrivanja porekla “prljavog novca”.

2. Faza prikrivanja – predstavlja fazu prikrivanja tragova, u kojoj se prljav novac uplaćuje, a zatim prebacuje sa računa na račun, kako bi se ostvario što veći broj transakcija, a time sakrilo poreklo novca. Za obavljanje ovih transakcija najpogodniji su poreski rajevi (off shore zone). Kako transfer novca u druge zemlje ne bi bilo sumnjivo, otvaraju se kompanije u inostanstvu,

⁴ Stakić, 2010

⁵ Stakić, 2010

koji imaju ulogu dobavljača i salju lažne fakture za robu koje ne postoji, ali se novac bez smetnji prebacuje.

3. Faza integracije – predstavlja poslednju fazu u procesu pranja novca, a kao najpopularni metod integracije smatra se proces vezan za promet nekrentina. Takođe je popularno i rekonstrukcija preduzeća koja imaju probleme sa poslovanjem, tako što “prljav” novac investiraju u ta preduzeća. Preduzeće se oporavlja i nastavlja sa poslovanjem, a perači novca dobijaju dividende tih preduzeća, kao zakonski prihvatljiv prihod.

Kako bi proces pranja novca bio uspešan, perači se trude da ne postoji ni jedan papirni trag, preko kojeg bi se mogle povezati ove tri faze. Sve bankarske regulative i zahtevi se moraju izbegnuti, ignorisati ili manipulirati. To se postiže fizičkim prenošenjem novca ili pak infiltriranjem u bankarski sektor.

U procesu pranja novca kroz ove tri faze uključene su :⁶

- Finansijske institucije (banke) i štedionice
 - investicioni fondovi investicijskih udruženja i drugih finansijskih institucija
 - organizacije koje se bave platni promet
 - organizacije koje obavljaju postupak privatizacije
 - osiguravajući fondovi
 - berze i druge organizacije koje se bave prometom hartijama od vrednosti
 - menjačnice
 - organizacije za zapošljavanje
 - organizacije koje organizuju razne igre
- pravna i fizička lica koja se bave naplatom potraživanja, upravljanje imovinom za trećih lica, izdavanje kartica (platnim, kreditnim), organizovanjem putovanja, prometom nekretnina, čuvanjem u sefovima, prometom platnih metala i dragog kamenja.

Kako se ne bi povezala navedena tri koraka u pranju novca, odnosno kako bi uspeh pranja novca bio izvestan, ne sme se pojaviti papirni trag. Kada se jednom ubaci u bankarski sistem prljav novac ima razne mogućnosti i moć manipulisanja zaposlenim da naprave odgovarajuće izveštaje ili mogućnost osnivanja legalnih preduzeća koja predstavljaju fasade i preko čijih računa se obavljaju sumnjive transakcije. Krijumčarenje novca izvan određene zemlje, a posebno u one države koje poseduju stroge standarde tajnosti, koji samim njihovim postojanjem misleći na standarde čuvanja podataka otežava rad državnih, pa i međunarodnih organa koji se zalažu za smanjenje pranja novca i finansiranja terorizma

⁶ www.apml.gov.rs

1.1. PRANJE NOVCA KAO KRIVIČNO DELO

U savremene oblike kriminalnih radnji svakako se može svrstati pranje novca. Ova aktivnost je nastala kao rezultat truda kriminalaca i kriminalnih grupa u sprečavanju nastanka rizika od zaplene nelegalno stečenih sredstva i imovine, kao i za izbegavanje kazne za to krivično delo. U situacijama kada osobe kriminalnog porekla poseduju protivzakonito stečena sredstva suočavaju se sa situacijom kako ta sredstva da nesmetano upotrebe, a da pri tome ne ostave bilo kakav trag na nelegalno poreklo tih sredstava.

Pranje novca u pravom značenju znači pretvaranje “prvljavog” novca odnosno novca ili druge imovinske koristi stečene kriminalnim delima u “čist” novac tj novac koji se može nesmetano koristiti u svim životnim aktivnostima. Na taj način izvršilac krivičnog dela prikriva izvršeno krivično delo, upotrebljava stečenu korist i tako stvara konkurenciju onima koji se bave legalnom delatnošću i tako ostvaruju prihod. U danasnje vreme pranje novca ostvaruje napred koji je donela globalizacija. Postoje određene procene koje količina novca se opera godišnje, ali stvarno stranje daleko premašuje procenjenu količinu opranog novca.

1.1.1. NAČINI OBAVLJANJA PRANJA NOVCA

Jedan od najpopularnijih načina da se vodi kriminalni poduhvat je da postoje legalne osnove.⁷ Proces ubacivanja nelegalnog stečenog novca u legalne tokove, dešava se unutar legitmne privredne aktivnosti.

Pranje novca se javlja u raznim oblicima, a tehnike pranje novca su promenljive. Indikatori koji nagoveštavaju da postoji aktivnost pranja novca su:⁸

1. Rizične transakcije novca:
 - su transakcije kod kojih ne postoji prepoznatljiva ekonomska namene ili pak nelogična namena sa ekonomskog gledišta.
 - Podizanje aktive ubrzo nakon deponovanja
 - Kada odredjeni račun neaktivan duže vreme, a onda se njegova aktivnost znatno povećava, a da za to ne postoji očigledno objašnjenje
 - Ako se transakcija obavlja u gotovini, a ostatak poslovanja preko transfera, putem čeka ili nekim drugim načinom plaćanja
 - Nekompatibilnost transakcije sa informacijama dobijenih od klijenta

⁷ Roger Classens, 2006

⁸ Roger Classens, 2006

- Odbijanje klijenta da pruži informacije i dokumentaciju neophodnu za standardno poslovanje banke
- Velike gotovinske transakcije mogu ukazati na rizik od pranja novca
- Učestale operacije zamene deviza
- Unovčavanje čekova koji glase na velike sume
- Kada klijenti kupuju bankarske čekove na velike sume novca
- Transferi u korist druge banke, bez bilo kakve identifikacije onoga ko je korisnik
- Nalozi za plaćanje bez svih potrebnih detalja o licu koje daje nalog
- Otvaranje računa na ime knjigovođe ili advokata

2. Neuobičajne operativne odlike

- Obavljanje velikog broja gotovinskih transakcija u filijalama nego što je tipično za dato vreme
- Isplaćivanje sumnjivog dugovanja, bez logičnog objašnjenja
- Računi firmi koje svoje transakcije obavljaju isključivo u gotovini
- Ostavljanje velikih suma novca u bančinom sefu preko noci, radi izbegavanja direktnog kontakta sa bankarskim službenicima
- Posedovanje više računa u različitim bankama u istom gradu, naročito ako je finansijska institucija svesta da postoji redovna konsolidacija tih računa pre nego što se podnese zahtev za transakciju.
- Zatvaranje i ponovno otvaranje računa istog klijenta ili na ime članova njegove porodice

3. Investicione operacije

- Interesovanje za hartije od vrednosti za velike sume gotovog novca
- Kupovina ili prodaja HOV pod neuobičajnim okolnostima i bez jasne namene
- Unovčavanje obveznica od strane ljudi koji su društveno-demografski u potpunosti različiti od uobičajnih kupac

4. Kreditne operacije:

- Klijent banke neočekivano isplati svoj dug po kreditu
- Zahtevi za kredit pokriveni garancijom čije poreklo nije poznato ili pak ta garancija ne odgovara statusu klijenta
- Zahtev za kredit pokriven garancijom koja se sastoji od sertifikata o depozitu koji je izdala inostarna banka
- Pokriće kredita velikim depozitom, gde je poreklo sredstava nepoznato

5. Poslovanje putem posrednika:

- Postoji veliki broj posrednika pored paravan kompanija koji su zainteresovani za pranje novca to su ljudi koji poznaju materiju i sposobni su da budu deo operacije. To su računovođe, advokati, javni beležnici, posredničke kompanije
- Kompanije za fakturisanje

Perači novca su maštovitiji i inovativniji od većine nas. Oni su spremni da se pridržavaju i lokalinih običaja poput *haw Allah, hundi ili chiti bankarstvo* kako bi obezbedili izbegavanje dokumentovanog zapisa o međunarodnim transakcijama, jer su ti sistemi zasnovani na poverenju.⁹

1.2. OSNOVE ZAKONA O SPREČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANSIRANJE TERORIZMA I NACIONALNA STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV PRANJA NOVCA I FINANSIRANJE TERORIZMA

1.Ovim zakonom propisuju se radnje i mere koje preduzimaju radi sprečavanja i otkrivanja pranja novca i finansiranja terorizma.

2. Ovim zakonom uređuje se nadležnost Uprave za sprečavanje pranja novca (u daljem tekstu: uprava) i nadležnost drugih organa za sprovođenje odredba ovog zakona (Zakon o sprečavanju novca i finansiranju terorizma, “Službeni glasnik RS”, br. 20/09, 72/09, 9/10 i 139/2014))

1.2.1. NACIONALNA STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA

Karakteristično za Nacionalnu strategiju za borbu protiv pranja novca jeste interna kao i eksterna saradnja sa državnim organima domaćim i stranim, kao i razmena informacija, korišćenje baza podataka i edukacija radnih timova. Međunarodni standardi ne obuhvataju samo tehnička rešenja, već se postizanje ciljava Nacionalne strategije meri efikasnošću primene tih standard. Zamisao ove strategije zasniva se na ispunjenju standarda na svim nivoima kako zakonodavnim tako i instiucionalnim.

Kada se govori o ciljevima nove nacionalne strategije prioritet imaju ciljevi iz redova sistema koja je zastupljenja u metodologiji FAFT, odakle se postavlja i zaštitnički cilj Nacionalne strategije nad finansijskim sistemom, a i nad celokupnom privrednom od pranja novca i finansiranja terorizma. Time se unapređuje integritet bezbednosti i sigurnosti jedne zemlje.

⁹ Roger Classens, 2006

Prilikom izrade Nacionalne strategije za borbu protiv pranja novca, državni organi su posebnu pažnju morali da posvete usklađivanju strategije sa standardima Evropske Unije.

Nacionalna stratega cilj ostvaruje kroz četiri strateška polja:¹⁰

- I. Redukovanje rizika od pranja novca i finansiranja terorizma koristeći strateško planiranje, uključivanje svih saradnika u sistem, kao i dobra koordinacija;
- II. Istraživanjem porekla imovine i zabrana unošenja date imovine, ako postoji sumnja da je pomenuta imovina stečena određenom kriminalnom radnjom;
- III. Razotkivanje dela pranja novca i finansiranja terorizma kao i kažnjavanje pocinilaca ovih dela i oduzimanje imovine stečene ovim putem;
- IV. Usavršavanje kadrova radi što boljem obavljanja zadatih zadataka u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

Osnovni ciljevi i mere strategije se u najvećoj meri oslanjaju na proceni rizika od pranja novca u našoj zemlji, jer je Republika Srbija označena kao veoma rizično tlo.

Najznačajniji učesnici u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma je svakako **Uprava za sprečavanje pranja novca** koja predstavlja sastavni deo Ministarstva finansija.¹¹

U pogledu otkrivanja pranja novca i finansiranja terorizma, zadatak Uprave za spečavanje pranja novca je:

- potražuje informacije od obavenika i advokata, ako postoji osnova za sumnju za krivično delo pranja novca i finansiranja terorizma;
- potražuje potrebne informacije od nadležnih državnih organa u našoj zemlji;
- izdaje pisane naloge da na neko vreme zaustave transakcije ako postoje indikacije za pranje novca i finansiranje terorizma ili izdaje naloge za kontrolu transakcija poslovnih aktivnosti određenih osoba
- šalje podatke drugim nadležnim državnim organima; odgovara na pitanja obveznicima, advokatima i državnim organima
- uspešno komunicira i ostvaruje saradnju sa drugim zemljama

¹⁰ www.apml.gov.rs

¹¹ Informator o radu uprave za spečavanje pranja novca, 2010

Slika 1 - Grafički prikaz sistema za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u Republici Srbiji, izbor: <http://www.apml.gov.rs>

1.3.EFEKTI PRANJA NOVCA

Pranje novca i korupcija, koja je često nus pojava pranja novca, predstavlja opasnost za državnu suverenosti, autoritet državne vlasti, narušavanju pravih vrednosti i javne ustanove, takodje negativno utiče na celokupnu ekonomiju. Politička stabilnost jedne zemlje takodje zavisi od procenata pranja novca u jednoj zemlji. Najpoznatiji su slučajevi gde su predstavnici kokainstih kartela skoro pa imali potpuni uticaj na određeni procenat državnog vrha. U Kolubiji, predsednik Ernesto Samper, bio je optužen da je za izbornu kamanju koju je vodio dobio velike količine novca čije je poreklo kriminalno. U pitanju je bilo izmirivanje državnog duga Kolumbije od strane narko mafije, a za uzvat mafija bi dobila slobodu obavljanja svoje aktivnosti, odnosno nesmetano bi obavljala distribuciju droge. Takođe postoji primer i u Meksiku, gde se je slučaj bio vezan za brata bivšeg predsednika Meksika Carlosa Salinasa koji je na računima imao ogromne sume novca nepoznatog porekla. Južnoameričke države su poznate po ovim nelalnim radnjama, koje direkto utiču na normalno funkcionisanje državnog aparata u celini. Pranje novca gotovo uvek ima negativne posledice koje ostavljaju tragove na socijalne, ekonomske, politicke aspekte jedne zemlje.

1.3.1. UTICAJ PRANJA NOVCA NA FINANSIJSKI SEKTOR

Kao i do sada na sve pomenuto pranje novca ima negativne efekte i na finansijski sektor. Banke predstavljaju važnu kariku u finansijskom i ekonomskom sektoru svake zemlje. Za reputaciju banke je posebno važno da ne dozvoli ulazak “prljavog novca”. U poslednjih nekoliko godina bankarski sektor prolazi kroz neki vid reforma. Pokušavajući da ublaže efekte svetske ekonomske krize, korisnicima nude nove proizvode i usluge, koji su idealni za ubacivanje nelegalno stečeno novca u legalne novcane tokove. Jos jedan od načina ubacivanja nelegalno stečenog novca u bankarski sektor jeste i kupovima akcija banaka od strane kriminalaca, čime dobijaju pravo upravljanja bankom, a samim tim i pravo kreiranja poslovne politike banke.¹²

U procesu pranja novca novčana sredstva moraju proci, bar u jednoj od tri faze, kroz bankarske račune. Samim tim sto su danas bankarski poslovi sveobuhvatniji, postoji veća mogućnost za zloupotrebu istih.

¹² Tipologije pranja novca u Republici Srbiji

Pranje novca oštećuje finansijski sektor iz više razloga, neki od njih su:

1. U većim razmerama pranja novca, celokupno poslovanje banaka u zemljama u razvoju je podložno korupciji i pranju novca omogućavajući tako dalje širenje kanala pranja novca.
2. Akcenat se stavlja na u zemlje u tranziciji, poverenje kupaca je glavni uslov za dalji razvoj finansijskih institucija, a uočljiv je rizik investitora i deponenata usporavaju sticanje dobre reputacije, a samim tim i poverenja

1.3.2. UTICAJ PRANJA NOVCA NA REALNI SEKTOR

Ni realni sektor nije zaobiđen negativnim uticajima pranja novca. Kao što se može videti iz raznih izveštaja Uprave za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, novac se ne pere samo putem finansijskih institucija već se koriste i druge delatnosti. Najpopularnija su ta tzv sterilna ulaganja, koja predstavljaju ulaganja koja imaju malu dodatnu produktivnost. U njih spadaju luksuzni automobili, jahte, nekretnine, umetnost, nakit, antikviteti i sl. Ova ulaganja posebno štetan uticaj na ekonomiju u zemljama u razvoju

1.3.3. PRANJE NOVCA U SEKTORU NEKRETNOSTI

Nekretnine su pogodni sektor za “pranje novca”. Što se može zaključiti na osnovu stepena pranja novca u svetu u ovoj delatnosti toliko visok, da se došlo do saznanja da se i čitavi kompleksi čija je vrednost meri u stotinama miliona dolara grade od “pranog” novca. Kao i mnoge zemlje ni Srbija nije zaobidjena ovim fenomenom.

Novac sumnjivog porekla stečen devedesetih godina, kada je privremeni kriminal bio na vrhuncu, doživeo je kulminaciju početkom 21. veka, tokom izlaska iz krize Srbije i naglog porasta tražnje za nekretninama konkretno stanova. Iz dosadašnjih iskustva se može zaključiti da je integracija novca stečena kriminalnim putem u sektor nekretnosti moguća putem kupovine zemljišta, izgradnje kuća, stanova i poslovnih prostora.

2. TIPOLOGIJE PRANJA NOVCA U REPUBLICI SRBIJI

Pranje novca predstavlja globalni problem, pa je vrlo često prelazi granice jedne zemlje. Određeni podaci pokazuju da se godišnje opera 1000 milijardi dolara, a zapleni samo 1% te količine novca.

Ove tipologije imaju edukativni cilj, odnosno da pomognu obveznicima kako da primete i lociraju pojavu pranja novca, jer su njihovi sektori pogodni za obavljanje pranja novca.

2.1. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA U BANKARSKOM SEKTORU

U Republici Srbiji u toku poslednje decenije bankarski sektor je doživeo velike promene. Ne možemo da ne pomenemo prestanak rada četiri velikih državnih banaka kao i ukidanje Službe društvenog knjigovodstva. Nakon osnivanja i početka rada Uprave za sprečavanje pranja novca, broj banaka se drastično smanjio. Danas banke vode bitku protiv tzv. „prljavog“ kapitala koji bi se svakako negativno odrazio na njihovu reputaciju. Banke se bore protiv ekonomske krize svojom proširenom ponudom proizvoda i usluga novih bankarskih proizvoda koji takođe predstavljaju moguće kanale za nelegalno stečeni novac. Ljudi koji poseduju nelegalni novac pokušaću da „ubace“ prljav novca u legalne tokove poslovanja kopovinom akcije banaka, a simim tim će im se pružiti mogućnost učestvovanja u kreiranju poslovne politike banke. Protiv ovih pojava treba delovati striktnom primenom zakona.

Banke su u većini slučajeva povezane sa pojavom pranja novca, jer se jedna od tri faze ove pojave mora desiti u banci odnosno bankarskom računu, jer su banke svojom raznovrsnom ponudom usluga i instrumenata plaćanja pogodne za to.

Kada govorimo o tipologiji pranja novca u bankarsko sektoru posebno pažnju treba obratiti na:¹³

- rizik transakcije novca
- rizik klijenata banke
- Rizik usluga i proizvoda koje banka pruža svojim klijentima
- Rizik same banke kao institucije, njeno rangiranje na tržištu, njena vlasnička struktura, da li ima veze sa off shore kompanijama, ili bord banke uključuju lica kod kojih postoji sumnja za povezanost sa pranjem novca i finansiranjem terorizma

U najznačajnije i najučestalije tipologije pranja novca u bankarskom sektoru spadaju:¹⁴

¹³ <http://www.apml.gov.rs>

- Polaganje gotovine sumnjivog porekla u vidu pozajmice osnivača za dalje poslovanje kompanije
- Polaganje gotovine sumnjivog porekla u vidu pozajmice osnivača ali od strane drugih pravnih lica
- Polaganje gotovine sumnjivog porekla na osnovu uloga osnivača koje proizilaze iz prodaje pranja novca
- Polaganje gotovine sumnjivog porekla u svrhu otplate hipotekarnih kredita
- Otplate kredita od strane jemca novcem sumnjivog porekla
- Prebacivanje sredstva na račune off shore kompanija na osnovu fiktivnih faktura (uvećanih faktura)
- Prebacivanje sredstva na račune off shore kompanija na osnovu fiktivnih faktura (umanjenih faktura)
- Prebacivanje sredstava na osnovu naloga off shore kompanija u vidu kupovine preduzeća i nekretnina
- Prebacivanje sredstava na osnovu naloga off shore kompanija na račune određenih pravnih lica po osnovu kredita
- Prebacivanje sredstava na osnovu naloga off shore kompanija na račune određenih pravnih lica po osnovu određenih u usluga
- Gotovinske transakcije fizičkih lica u većim iznosima
- Priliv novca na račune fizičkih lica, bez logičnog objašnjenja
- Veći broj gotovinskih polaganja gotovine fizičkih lica na račun jednog pravnog lica
- Ovlašćenje dato jednom licu da raspolaže sredstvima koja se nalaze na više računa na kojima su promene stanja česte (učestale uplate)
- Posedovanje većeg broja računa u različitim bankama

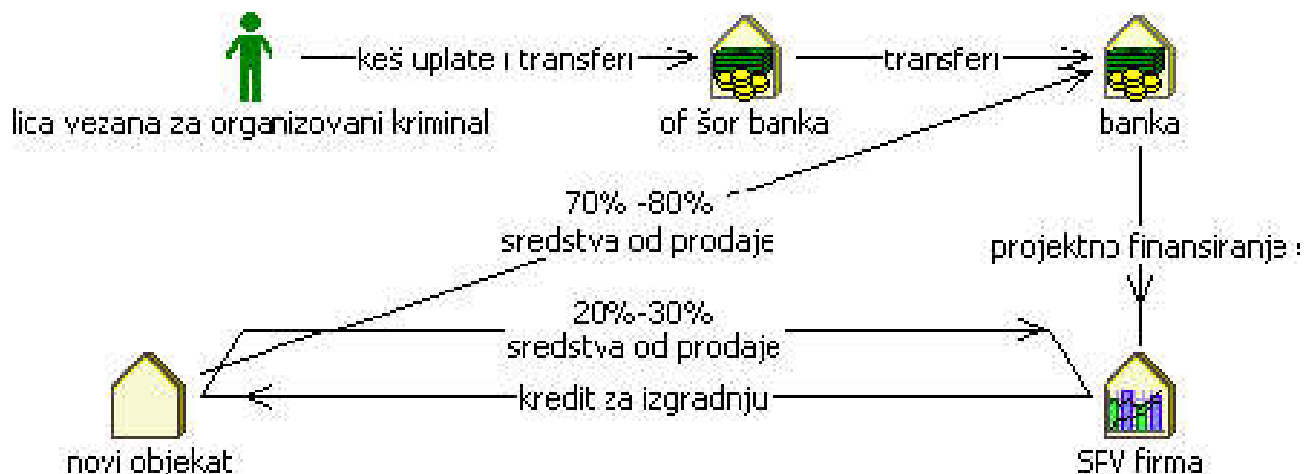
Primer 1

Osoba A je novac stečen kriminalnim radnjama odnosno prljav novac uplaćivala na račun svojih off shore firmi na atraktivnim lokacijama za pranje novca. Sve pomenu firme su otvorile ino račune od ino banke X.

U skladu sa procedurom i propisima banka X je sredstva sa računa iskoristila za projektno finansiranje stambenog objekta u Novom Sadu. Sredstvo obezbeđenja kredita je bila hipoteka nad objektom u izgradnji. Korisnik kredita – investitor je građevinsko preduzeće B u vlasništvu osobe AA koja je, osnovala preduzeće SPV čija je jedina delatnost izgradnja pomenutog objekta, sa napomenom da mora da učestvuje sa minimalno 20% celokupnog iznosa investicije.

¹⁴ <http://www.apml.gov.rs>

Građevinsko preduzeće B je novom preduzeću SPV, prebacića određena sredstva čije je poreklo zasnovano na pozajmici osnivača, a ta sredstva stečena su projom nekretnina na crno. Novo preduzeće SPV, čija se obaveza bila da obezbedi lokaciju kao i sve potrebne dozvole i dokumentaciju za nesmetanu gradnju, kupila je zemlju od poznatih lica pogodnih za dilove i formiranja cena koje svima odgovaraju (uvećanje faktura za 20%). Zatim kredit se koristi za nabavku građevinskog materija i za plaćanje usluga podizvođača koji su takođe poznanici. Korisnik kredita nije otplaćivao rate kredita, samim tim je banka postala vlasnik na osnovu hipoteke većeg dela nekretnina, a sredstva od prodaje su raspoređena na osnovu uloga u finansiranju, uključujući vlasnike investicionih računa u inostranstvu.

Slika 1 - Investiranje of šor kompanija preko kredita i no banaka odobrenim pravnim licima u Srbiji

2.2. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA PREKO MENJAČKIH POSLOVA

Još jedna mogućnost ubacivanja nelegalno stečenog novca u legalne tokove je preko menjačkih poslova. Za Srbiju 90-ih godina prošlog veka bilo je karakteristično postojanje tzv. crnog tržišta koje je bilo izuzetno pogodno tlo za pranje novca. Ovo doba sto se tiče menjačkih poslova obeležili su ulični dileri koji su posedovali veliku sumu gotovine bez bilo kakve informacije o poreklu tog novca. Dileri su zarađivali u na razlici u kursu, jer su kursne razlike bile velike.

Početkom 2000-ih godina zakon je uređen ovaj deo finansijskog tržišta, tako da danas menjačke poslove mogu da obavljaju samo banke i ovlašćeni menjači.

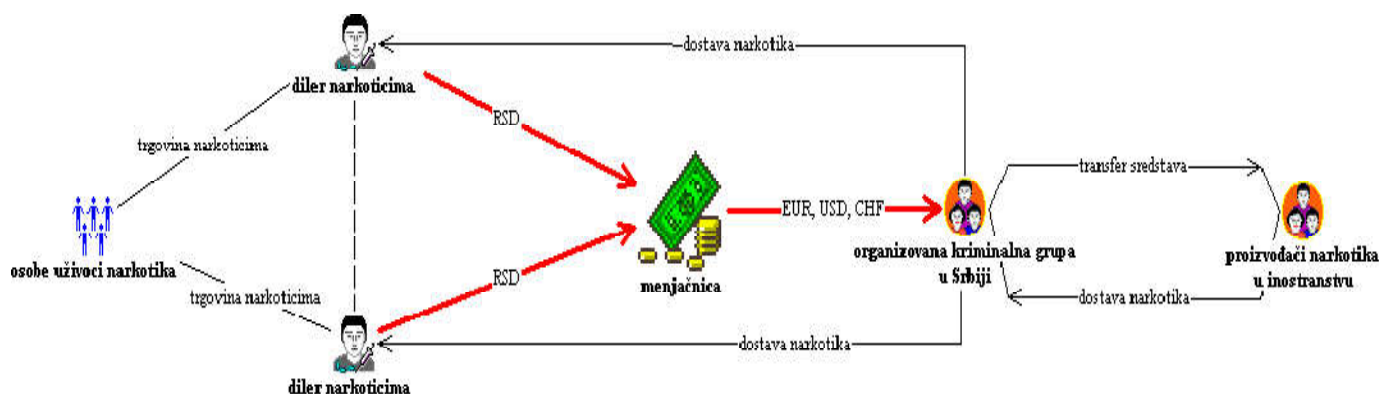
Prema podacima Narodne banke Srbije, postoji oko 3000 ovlašćenih menjača. Većinom su to bivši dileri koji su legalizovali svoj posao. Takođe nije retkost da su menjačnice otvorene za prikrivanje porekla nelegalnog novca.

Najkorišćenije tipologije pranja novca kada su u pitanju menjački poslovi su:¹⁵

- Konverzacija velikih količina novca
- Konverzija kroz više manjih gotovinskih transakcija
- Više transakcija u veoma kratkom vremenskom period
- Konverzija sredstava iz jedne strane valute u drugu
- Konverzija apoena koje se povezuju sa kriminalnim radnjama
- Konverzija označenih novčanica
- Konverzija oštećenih novčanica

Primer 2

Odredjena kriminalna grupa sa teritorije Srbije bavi se trgovinom droge. Narkoticima trguju tako sto imaju dilere koji prodaju drogu sirom zemlje. Od svake prodrate količine droge dobija se određena količina novca, koja nije velika, ali je česta. Zbog izbegavanja stroge kontrole banke, kriminalci radije biraju menjačnice kako bi konvertovali novac u drugu valutu i prosledili proizvođaču droge. Novac se konvertuje u strane valute (EUR, USD, CHF), a potom prenosi u drugu državu gde služi sa kupovinu droge i ponovnu trgovinu na teritoriji Republike Srbije.

Slika 2 - Konverzija kroz više manjih gotovinskih transakcija

¹⁵ <http://www.apml.gov.rs>

2.3. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA KOD ADVOKATA

Advokati vaŹe za ljude koji odliĉno poznaju zakon, meĊutim pored dobrog poznavanja zakona odliĉno poznaju i rupe u zakonu, Źto koriste u negativne svrhe kada saraĊuju sa osobama iz kriminalnog miljea i samim tim dali privid legitimiteta. Problem u razotrkivanju pranja novca je u tome sto osobe iz kriminalnog sveta odnosno koriste ljude koji nisu povezani sa kriminalom kako bi uz njihovu pomoć oprali novac.

Borba protiv pranja novca i finansiranja terorizma nije samo spreĉavanje organizovanog kriminala već i oĉuvanje intergiteta drŹavnih ustanova i celokupnog finansiskog sistema. Poštovanje procedura, usavršavanje advokata, ali nikako ne smemo da izostavimo adekvatnu kontrolu i nadzor nad radom advokata od strane advokatske komere koji svakako doprinosi sistemu protiv pranja novca i finansiranja terorizma .¹⁶

Karakteristiĉne tipologije za pranje novca kada su u pitanju advokati su:

- Kupovina ili prodaja nepokretnosti
- Prodaja ili kupovina preduzeća
- Planirane i izvršene transakcije od strane advokata
- Pomaganje u poslovanju ili upravljanju
- Obavljanje finansijskih transakcija
- Iskorišćavanje raĉuna advokata ili njegove kancelarije u negativne svrhe
- Korišćenje liĉnih raĉuna advokata otvorenih u unostranstvu

2.4. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA U SEKTORU RAĀUNOVODSTVA

. Pored menadŹmenta i raĉunovoĊe imaju odgovornost za finansijsko izvestavanje. Ukoliko su raĉunovoĊe zaposlene u odreĊenoj kompaniji, oni onda nisu obveznici po Zakonu o spreĉavanju pranja novca i finansiranju terorizma, ali ako je sluĉaj da su raĉunovoĊe registrovane samostalo za pruŹanje raĉunovodsvenih usluga i voĊenje poslovnih knjiga, oni su obveznici ovog Zakona. Raĉunovdsveni sektor je veoma privlaĉan za kriminalce odnosno za “peraĉe” novca zato sto je pogodna za razne manipulacije.

Sledeće tipologije su najzastupljenije u nasoj zemlji:

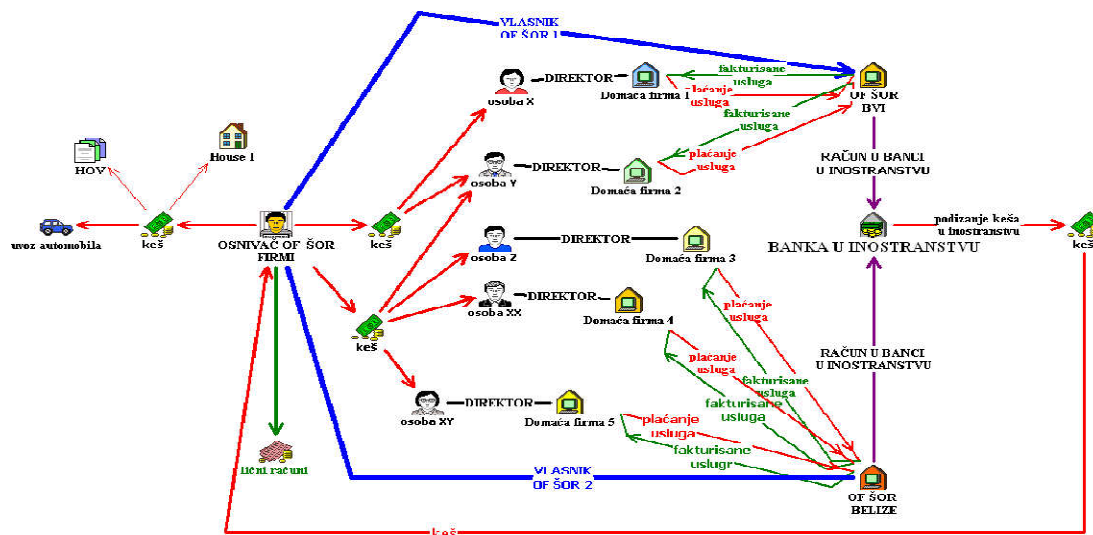
¹⁶ <http://www.apml.gov.rs/srp55/tdoc/Tipologije.html>

- Fiktivni prihodi
- Neralne transverne cene
- Precenjivanje ili umanjenje neto imovine
- Višestruke isplate za isti proizvod ili uslugu
- Neevidentiranje poslovnih transakcija
- Otpisi proizvoda
- Prodaja imovine po nižim cenama od postojećih tržišnih cena
- Uvećane fakture u spoljnotrgovinskom prometu
- Ulaganje gotovog novca kroz nabavke repromaterijala
- Uplate gotovine bez pokrića u prodatoj robi ili izvršenim uslugama
- Stvaranje lažnih obaveza
- Podizanje novca sa poslovnih računa po osnovu otkupa poljoprivrednih proizvoda ili sekundarnih sirovina

Primer 4

Vlasnik of shore kompanije ostvaruje kontakt sa vlasnicima odredjenih firmi kojima je potreban gotov novac za private potrebe. Saradnja se zasniva na profakturama, koje će poslati of shore kompanije, za usluge čije je izvršenje neizvesno. Sredstva sa računa preduzeća se podižu u gotovini umanjena za proviziju, a zatim se isplaćuju vlasnicima preduzeća koja su uplatila taj novac. Indikatori za ovaj slučaj su:

- Nabavka nepostojećih usluga
- Fakturisanje usluga, za koje je izvršenje neizvesno

Slika 4 - Evidentiranje uplata gotovine koja nema pokriće u prodatoj robi i izvršenim

Uslugama

2.5. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA U SEKTORU REVIZIJE

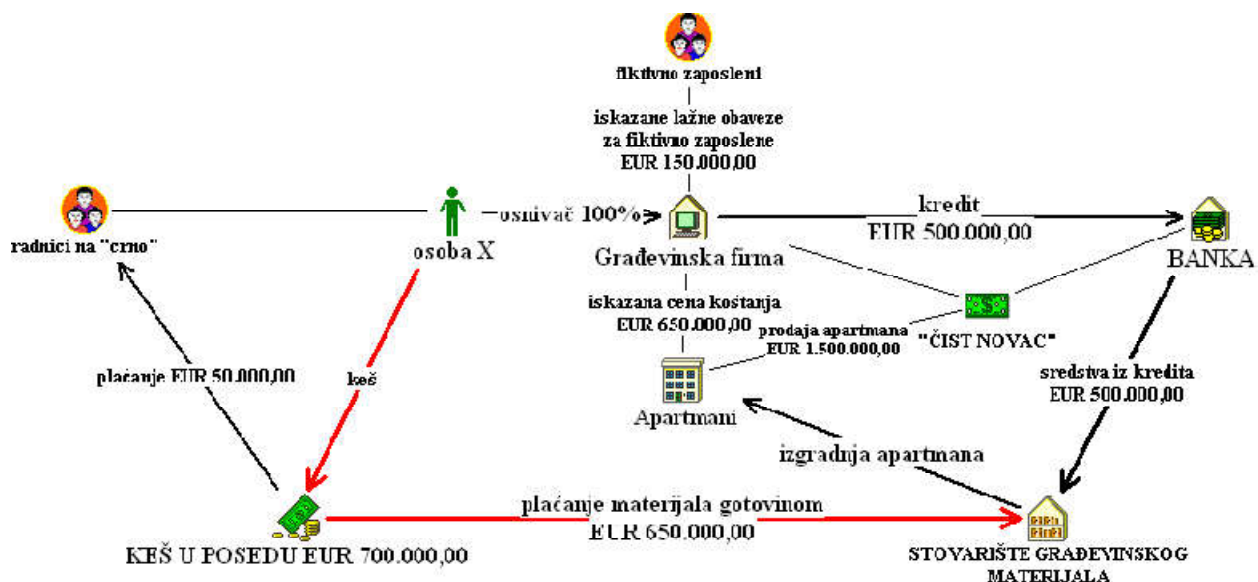
Pravna lica koja spadaju u kategoriju srednjeg i velikog preduzeća, u obavezi su da sprovedu reviziju racunovodsvenih izvestaja minimalno jedanput godišnje. Revizija predstavlja jedan vid sredstva sigurnosti informacija koje koriste donosioci odluka, revizija predstavlja instrumenat za otkrivanje i sprečavanja grešaka i prevara. Postoje dosta slicnosti izmedju tipologija pranja novca revizije i računovodstva, samo što se u računovodstvu pokušava da se prekriju manipulacija, dok je zadatak revizije da otkrije kriminalne radnje.

Na revizorsko mišljenje mogući su različiti uticaji, pa se može javiti sumnja u objektivnost revizorskog mišljenja. Ti uticaji mogu biti u vidu pritiska, nesručnost revizora, sukob interesa,

nerevizijski prihodi, postojanje bliskih odnosa iz prethodnog perioda, porodični i lični odnosi, zastrašivanje, interes revizora.

Primer 5

Vlasnik građevinske firme X zeli da nelegalni novac u koji poseduje u gotovi ubaci u legalne tokove. Kako bi to učinio nabavlja građevinski material, čiji deo plaća nelegalnom gotovinom, a deo sredstvima iz kredita. Kredit je obezbeđen 100% depozitom, čije je poreklo nepoznato. Takođe vlasnik ove kompanije u poslovnim knjigama prikazuju obaveze po osnovu lažno zaposlene radnike, a u realnosti radnike plaća gotovinom nepoznatog porekla, izbegavajući plaćanje poreza i doprinosa. Troškove nabavke materija evidentira samo deo koji je plaćen bezgotovinski, pomenutim kreditom. Završeni stambeni objekti se prodaju po regularnim cenama, čime se postiže legalizacija nelegalnih sredstva.

Slika 5 – Stvaranje lažnih obaveza

2.6. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA NA TRŽISTU KAPITALA

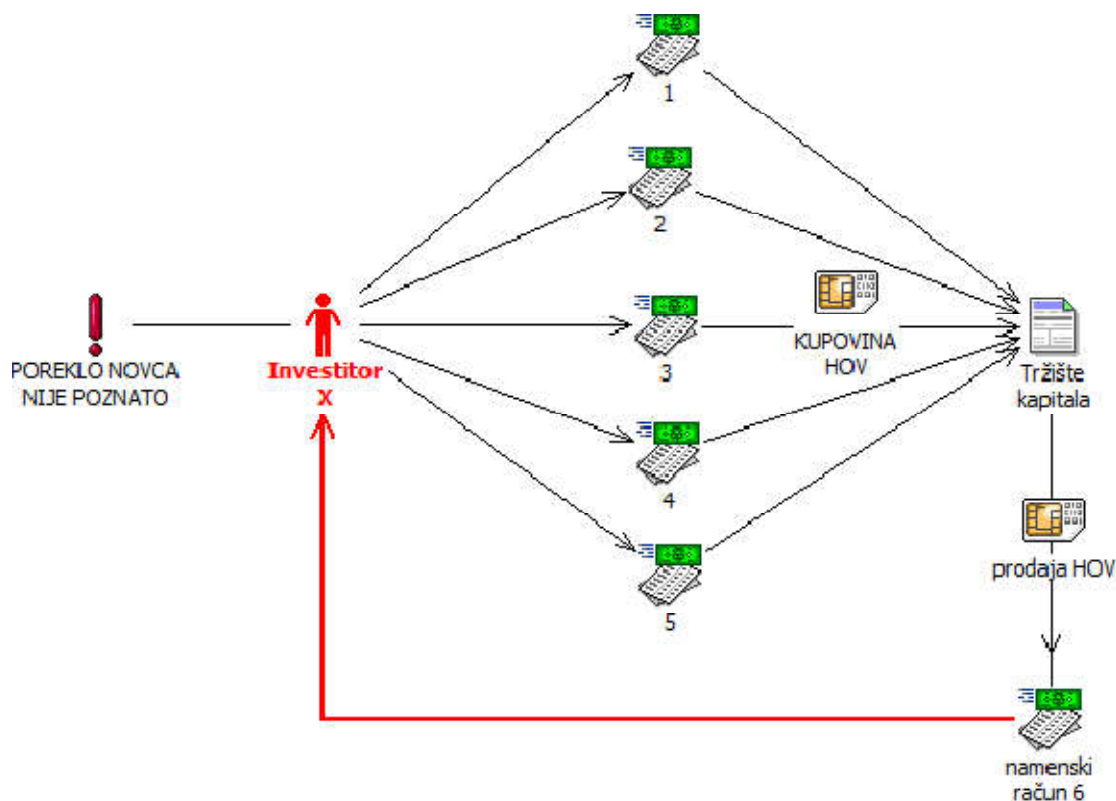
Tržište kapitala u našoj zemlji, je nedovoljno razvijeno. Tržište kapila beleži pad u poslednjih nekoliko godina i prognoze ne predviđaju poboljšanje. Takođe tržište kapila važi da nije likvidno, pa samim tim nema intresovanja za trgovanjem HOV stranih i domaćih kompanija.

I pored toga što je nerezvijeno i neprivačno za mnoge investiture, atraktivno je za perače novca o čemu svedoče i iskustva Uprave za sprečavanje pranja novca. Slučajevi na koje posebno treba obrati pažnju su sledeći:

- Nepoznato poreklo novca na namenskim računima
- Preknjižavanje HOV u korist rukovodilaca
- Preknjižavanje HOV u korist nesrodnih lica
- Kastodi računi
- Podizanje indikativne cene
- Preuzimanje preduzeća
- Akcije kao osnivački ulog
- Akcije kao predmet zaloge
- Trgovanje nepoznatih investitora preko ovlašćenih lica
- Manipulacije na tržištu kapitala

Primer 6

Fizičko lice A je za kratak vremenski period na namenske račune za kupovinu hartija od vrednosti kod pet banaka polaže novac. Polaganje novca se vrši oprezno u kolicinama od 10 000 EUR do 14 000 EUR kako ne bi presle zakonski minimum za prijavljivanje upravi za pranje pranja novca. Nakon uplate na račune, posredstvom agenta – brokerskom dilerskog društva, investitor A iz danima kupuje visoko validne akcije. Zatim posle vrlo kratkog vremena investitor portfelj istih akcija prodaje i ako cene tih akcija rastu, a prihod od akcija polaže na namenski račun.

Slika 6 – Pranje novca na tržištu kapitala

2.7. TIPOLOGIJA PRANJA NOVCA U SEKTORU OSIGURANJA

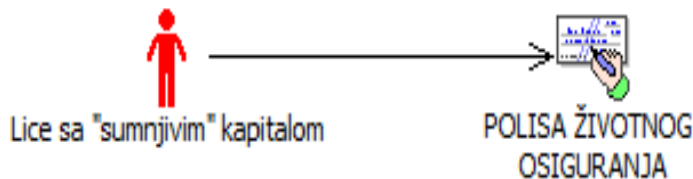
Kada govorimo o sektoru osiguranja u Republici Srbiji, možemo reći da pranje novca i nije toliko zastupljeno u ovoj oblasti. Ova oblast je još beleži trend rasta, pa se tako sa razvojem novih proizvoda privlačiti još veći broj klijenata, čime će se stvoriti i uslovi za određene kriminalne radnje. I ako dođe do pojave pranja novca do sada je najatraktivnije polje za to bilo životno osiguranje i na ovoj vid osiguranja treba posebno obratiti pažnju.

Tipologije pranja novca u oblasti osiguranja su:

- Visoke premije osiguranja
- Korisnik polise – nepoznato fizičko lice (lice koje nije u srodstvu)
- Isplata polise osiguranja u korist trećeg lica
- Kapital sumnjivog porekla
- Kratak otkazni rod

Primer 7

Lice X uplaćuje visoke premije osiguranja, jednokratnih. Lice X nema stalno zaposlenje, a i postoji sumnja da se bave određenim nezakonitim aktivnostima.

Slika 7- Visoke premije osiguranja

2.8. TIPOLOGIJA PRANJE NOVCA U SEKTORU NEKRETNINA

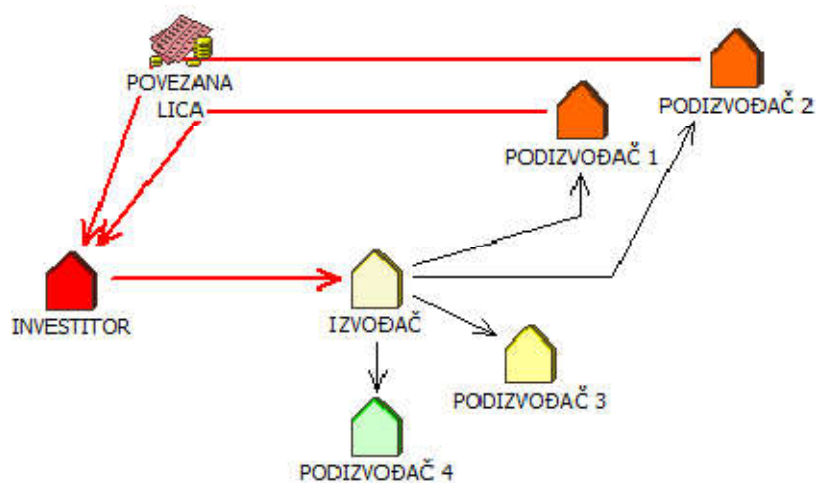
Oblast nekretnina je veoma pogodna sa aktivnosti pranja novca, pa se danas može reći da se velika količina prljavog novca integriše u ovom sektoru. Investitor u Srbiji može da bude bilo koja osoba u čiju koristi se gradi nekretnina i na čije će ima glasiti potrebna dokumentacija odnosno građevinska dozvola. Otežavajuće okolnosti kod sektora nekretnina je povezanost ovog sektora sa organizovanim kriminalom i politikom, posebno kada su u pitanju atraktivne lokacije i dobijanje građevinskih dozvola. Ono što se može tvrditi je da pranje novca kroz nekretnine ogromno.

Tipologije pranja novca kroz sektor nekretnina su sledeće:

- Kada je investitor fizičko lice
- Visoki iznosi gotovine
- Investitor praća gotovinom
- Treća lica (uplate trećih lica)
- Bezgotovinske transakcije
- Of shore investiciona sredstva
- Podizvođači

Primer 8

Investitor X nelegalnim sredstvima plaća određenom izvođaču radova Y koje glase na veće iznose od tržišnim, a potom taj izvođač Y alocira novac ponovo na osnovu usluga na više podizvođača, zatim kojima investitor X daje lažne fakture i tako vrše povraćaj opranog novaca. Na taj nači legalizuju “prljav” novac.

Slika 8 – Pranje novca u sektoru nekretnina – PODIZVOĐAČI

3. STUDIJA SLUČAJA – PRANJE NOVCA OD TRGOVINE KOKAINOM

Trgovina narkoticima je veoma privlačna i dinamična oblast za ljude iz kriminalnog miljea. Kada govorimo o putanjama trgovine narkotika one su promeljive i vrlo prilagodljive svim novonastalim uslovima i pojačanim naporima u borbi protiv ovog vida kriminaliteta. Za proizvodnju i trgovinu narkoticima važi da je u samom vrhu profitabilnih izvora nelaganih prihoda. Gubitke koje ima društvo i ekonomija od pomenu delatnosti su odgromni. Proizvodnja i distribucija narkoticima prouzrokuje povećanje nasilja, ugrožavanje zdravlja stanovništva kao i stvaranje nesigurnosti u zemlji. Svakako treba pomenuti da trgovina narkoticima i pranje novca ima međunarodni karakter. Prema procenama Ujedinjenih nacija 80% opranog novca u svetu ostvareno je trgovinom narkotika, što ukazuje da tradicionalni vid kriminala kao što je međunarodna trgovina narkoticima i dalje daje najveći razlog za zabrinutost i da ostaje najveća pretnja pranju novca¹⁷

Vrednost evropskog tržišta narkotika se procenjuje na oko 12 milijardi eura. U skladu sa svetskom ponudom opijata kreće se i ponuda droge na domaćem tržištu. Na tržištu narkotika u Republici Srbiji heroin ima najveći udeo, ali i beleži se i porast trgovine sintetičkim drogama (eksazi, amfetamini i dr.)

Ako sagledamo sve faze kroz koje novac prolazi kako bi mu se prikrilo nelegalno poreklo i ušao u legalne tokove, i da ceo proces ima međunarodni karakter, kao i da trgovina opijatima sa sobom nosi ogromne zarade, da učesnici imaju nameru da taj novac ne samo legalizuju nego da ga dalje oplode. Iz toga proizilazi da postoji veliki broj lica koja su uključena u ovaj proces. Što se tiče stanja u Republici Srbiji njega definiše namera da se “prljav” novac meša sa legalnim novcem najčešće po osnovu prometa robe i usluga.

Odredjena kriminalna grupa XX na teritoriji Republike Srbije osmislila je šemu koja obuhvata nekoliko domaćih banaka u nameri da “prljav novac” u gotovini stečen distribucijom droge ubace u legalne tokove, tako sto bi kupili akcije kompanije u državnom vlasništvu. Cilj akcije je izbegavanje prijavljivanja sumnjiivih transakcija finansijskoobavestajnoj službi, odnosno da izbegnu prijavu gotovinskih transakcija.

Kriminalna grupa XX je prisustvovala na aukciji Agencije za privatizaciju, pojavivši se kao korzocijum sastavljen od dve kompanije (pod kontrolom kriminalne grupe), čiji je zajednički interes pri kupovini akcija imovine u državnom vlasništvu (hoteli). Kako bi ponuđači bili validni u procesu pvtizacije kao obezbeđenje moraju imati bankarsku garanciju da ce pobednik aukcije platiti cenu. Kriminalna grupa XX da bi dobila poverenje banke unajmili su ljude koje su najbolji u svome poslu počevši od advokata kao i ekonomskih eksperata koji su im pomagali u

¹⁷ EUROPOL SOCTA 2013, EU Serious and Organised Crime Threat Assessment.

osmišljavanju šeme za pranje novca. U ovom slučaju je angažovan i menadžer jedne domaće banke, koji je pomogao da se garancija konzorcijuma prihvati na aukciji.

Sledeći korak organizovane kriminalne grupe bio je da nadje 42 osobe koje će na svoje lične račune uplatiti depozite u iznosima manjim od 15 000 eur, u nameri da se izbegne izveštavanje Upravi za pranje novca. To je i učinjeno, a iznosi su se kretali u rasponu od 14 100 eur od 14 900 eur. Zatim, ta fizička lica daju izjave da se slažu da se njihov novac može da se koristi za učesće konzorcijuma na aukciji, ta lica nisu članovi kriminalne grupe, već su bili zaposleni u hotelima i bili su ucenjeni gubitkom posla ako to ne učine pomenuto.

Menadžer banke i konzorcijum sklapaju ugovor o bankarskoj garanciji kojom se omogućuje učesće na aukciji, kojim banka ima obavezu da isplati konačnu sumu za kupljene akcije, u slučaju da kupac nije u finansijskoj mogućnosti, banka mora da pokrije cenu kolaterala.

Pošto se aukcija uspešno završila po članove kriminalne grupe XX, kriminalna grupa je preuzela vlasništvo nad hotelima uz dalje ulaganje nelegalnog novca u rekonstrukciju hotela. Kada je reč o rekonstrukciji hotela koriste istu šemu uplaćivanja depozita. U ovom slučaju sedam fizičkih lica uplaćuju iznos manji od 15 000 eur na ime garancije. Ugovorom o bankarskoj garanciji je predviđeno da banka preuzima odgovornost za plaćanja ugovaračima za rekonstrukciju hotela.

U toku istrage, bankari su tvrdili da su prijavljivali transakcije koje ukazuju na sumnju u pranje novca. Sa druge strane direktor banke je odbacivao odgovornost, banivši se činjenicom da je ovlašćeno lice u banci bilo u obavezi da prepozna sumnjive transakcije i isto lice prijavi te transakcije finansijskoobaveštajnoj službi, bez odobrenja direktora.

Na meti ove kriminalne grupe našle su se određene privatne kompanije koje ostvaruju dobre finansijske rezultate i kod kojih postoji spremnost vlasnika da prodaju te kompanije. Cilj članova organizovane kriminalne grupe bio je kupovina poljoprivredne firme. Da bi se ta kupovina realizovala uspešno, kompanija koja se javlja kao kupac mora da poseduje velike količine obrati zemlje. Advokat kriminalne grupe stupa u kontakt sa vlasnikom poljoprivredne kompanije i postižu dogovor za preuzimanje firme za iznos od 350 000 eur, ali treba uzeti u obzir da je stari vlasnik firme posao već izmestio u drugu kompaniju, tako da su članovi kriminalne grupe praktično kupili samo dobre finansijske izveštaje. Sada su članovi ove grupe imali sve što im je potrebno za preuzimanje akcija poljoprivredne kompanije u vrednosti od 18 000 000 eur, stranom državljaninu, koji je optužen da je član kriminalne grupe. Nakon kupovine poljoprivredne kompanije kriminalna grupa dalje ubacuje prljav novac za potrebe tekuće poljoprivredne proizvodnje. Za investiranje je utrošeno 303 000 eur (raslojen novac).

3.1. EPILOG SLUČAJA

Krivično gonjenje vezano za ovaj slučaj obuhvata 58 okrivljenjih. Od njih 58, sa 9 članova grupe koji se gone za nelegalnu trgovinu narkoticima je sklopljen ugovor po kome će

biti osuđeni na zatvorsku kasnu od 4 do 11 godina. Pored zatvorskih kazni oduzeti su milioni evra u gotovini, kao i stanovi i luksuzne stvari. Takođe sud je izdao nalog za zamrzavanje sredstva na računima okrivljenih.

Sa starim vlasnikom poljoprivredne kompanije, tužilaštvo je sklopilo sporazum o priznavanju krivice. Na osnovu njegovog priznanja krivice, sud je doneo odluku da je optuženi vlasnik kompanije kriv, osudio ga je na godinu dana zatvora i oduzeo novac sa bankarskih računa.

Menadžer banke je dobio zatvorsku kaznu u dužine od godinu da i dobio je zabranu bavljenja bankarskim aktivnostima u trajanju od tri godine. Poslovnoj banci je oduzeta dozvola za rad od strane narodne banke Srbije. Akcije hotela su privremeno oduzete i ceka se krajna presuda članovima kriminalne grupe. Akcija upravlja država preko direkcije za upravljanje oduzetom imovinom.

U ovom slučaju, oduzeta je imovina u vrednosti od 100 miliona evra. Treba istaći da u ovom slučaju dokazi za aktivnosit pranja novca mnogo brže prikupljeni nego dokazi za trgovinu narkoticima.

3.1. INDIKATORI

Indikatori koji usmeravaju na to da postoji sumnja da se radi o kriminalnoj radnji pranja novca su:

- Veliki broj transakcija nizih od 15 000 eur
- Prenos sredstva sa računa velikog broja fizičkih lica na račun jednog pravnog lica
- Ustupanja vlasništva profitabilne kompanije
- Plaćanja u gotovini vlasniku pravnog lica za preuzimanje kompanije

4.SPREČAVANJE PRANJA NOVCA

Sprečavanje pranja novca je jakim vezom učvršćeno sa međunarodnim institucijama i sporazumima. Finansijske institucije, a naročito banke su u najvećem broju slučajeva posrednici za transakciju sredstva stečena kriminalnim radnjama. Na državnom nivou svakako podršku u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma uključujući sudska i regulatorna tela. Svi imaju jedan cilj a to je da nađu odgovor na pitanje kako da spreče osobe iz kriminalnog miljea da ubacuju prljav novac u legalne tokove, a samim tim stvaraju ogromnu štetu koja ima za posledicu negativne efekte kako na državu, tako i na pojedince.

Organizovani kriminal ima interacionalni karakter, vremenom jača i postaje sve veća opasnost za sve aspekte kako političke, državne, ideološke. Situacija je i više nego i ozbiljna, a to su shvatili i čelnici međunarodnih zajednica i pristupili su definisanju prava i obaveza država sa zadatkom preduzimanja odgovarajućih mera, postupaka i sredstva, a sve radi smanjenja ili potpunog suzbijanja kriminalnih radnji. Kao što je rečeno pranje novca je odavno preslo granice jedne zemlje i ima globalni karakter.

4.1. MEĐUNARODNE INSTITUCIJE, KONVENCIJE I SPORAZUMI

Pod Međunarodna saradnjom se podrazumeva saradnja državnih agencija za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kao i saradnja sa državnim vrhom, finansijskim institucijama uz poštovanje međunarodnih konvencija i preporuka vezanih za pranje novca.

U borbi protiv pranja novca međunarodne standarde postavljaju:

- Ujedinjene Nacije
- FATF- Radna grupa za finansijske mere suzbijanje pranja novca
- IAIS- Međunarodno udruženje za superviziju osiguranja i reosiguranja
- Egmont grupa
- Evropska Unija
- Bazelski komitet za bankarske supervizije

4.1.1. UJEDINJENE NACIJE

Najvažnije aktivnosti koje su vezane za aktivnosti pranja novca Ujedinjenih Nacija su:

- Prva Bečka konvecija,
- Palermo konvecija,
- Rezolucija Savjeta bezbjednosti 1373. godine,
- Globalni program za sprečavanje pranje novca

4.1.2. . FATF - Radna agencija za finansijske aktivnosti (eng. *Financial Action Task Force*)

Zadaci ove grupe su :

- I. kontrola napredovanja država članica u izvršavanju i efektima mera za sprečavanje novca,
- II. izveštavanje o tendenciji pranja novca, t
- III. izolacija država koje nisu uključene u ovaj sistem borbe protiv pranja novca

FATF je usvojio četrdeset mera za borbu protiv pranja novca, koje imaju univerzalnu primenu uzimajući u obzir zakonsku regulativu i kontrolu, finansijski sistem i sistem kriminalističkog pravosuđa i međunarodnu saradnju. Ove mere se definišu kao međunarodni standardni sa pranje novca, do revizije ovih standarda došlo je 2001. godine. Preciznije rečeno dodato je još osam standarda Specijalnih mera, koji se odnose na vezu između pranja novca i terorizma. Ovi standardi obuhvataju:

- uzimanje u obzir novih kriminalnih aktivnosti
- preciznije definisanje
- mere za visoko rizične klijente i transakcije velikog rizika
- saradnja banaka
- podrška države
- impemetacija zahteva vezanih za transparentnost koristeći blagovremene i tačne informacije vezane za vlasništvo nad kompanijama a i vlasništvo pojedinaca
- sveobuhvatniji propisi vezani za pranje novca i finansiranje terorizma

4.1.3. IAIS - Međunarodno udruženje za superviziju osiguranja i reosiguranja

Cilj IAIS odnosno Međunarodnog udruženja za superviziju osiguranja i reosiguranja je:

- I. promovisanje saradnje između sektora osiguranja i sektora reosiguranja,
- II. utvrđivanje međunarodnih standard za superviziju osiguranja
- III. upravljanje radom drugim finansijskim institucijama

4.1.4. ENGOMONT GRUPA

Ova grupa formira forume koji pomažu finansijskim obavestajnim jedinicama u borbi protiv pranja novca na nacionalnom nivou. ENGOMONT grupa definiše se kao forum jedinica za finansijsko izveštavanje koje će pomoći u borbi protiv pranja novca. Nju sačinjavaju 101 nacionalna finansijska obaveštajna jedinica čiji je zadatak prevencija i suzbijanje pranja novca. Slobodno se može reći da je jedno od najznačajnijih dostignuća ENGOMONT grupe internet web sistm koji omogućava članovima grupe nesmetanu korenspodenciju putem zastićenog e-maila, čime su dobrineli da razmena podataka bude lakša, tacnija i sigurnija. Ne predstavljaju tradicionalne kanale koji služe kao dokazi u sudskom procesu, ali su nadzornim organima pomogli dobijanje značajnih informacija u istrazi.

4.1.5. EVROPSKA UNIJA

Direktiva iz 2001. godine proširila je broj obuhvaćenih kažnjivih radnji na koje se primjenjuje te je proširila krug obveznika na način da uključuje advokate, revizore, računovođe, javne beležnike i agente u prodaji nekretnina.

4.1.6. BAZELSKI KOMITET ZA BANKSARSKE SUPER VIZIJE

Bazelska komisija za kontrolu banaka predstavlja komisiju od deset člana, koja je decembra 1988. godine izglasala izjavu vezanu za principe kojima se potražuje od banaka da indetifikuju klijenta i sarađuju sa drugim državnim organima u cilju smanjenja kriminala.

4.1.7. KOMITET MANIVAL (MONEYVAL)

MONEYVAL predstavlja komitet stručnjaka za unapređenje mera za spečavanje pranja novca i finansiranja terorizma. Ovaj komitet predstavlja stalno nadzorno telo Saveta Evrope čiji je zadatak procena usklađenosti sa glavnim međunarodnim standardima vezanih borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma i efikasnosti njihove primene, kao i davanje preporuka nacionalnim vlastima u pogledu poboljšanja njihovih sistema za borbu protiv pranja novca i finansiranje terorizma.

Moneyval je osnovan 1997. godine i njegov rad je regulisan opštim odredbama rezolucije RES (2005).¹⁸

Čelnici Manivala su posetili Republiku Srbiju 2016. godine. Poseta je bila u sklopu petog kruga evaluacije koji uključuje detaljnije procene mera protiv pranja novca i finansiranje terorizma naše zemlje. Ovaj izveštaj evaluacije predstavlja ocenu ispunjenosti kriterijuma iz 40 preporuka FAFT-a, kao i stepen delovanja uopšteno strategije za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma u našoj zemlji. Sve aktivnosti Manivali praćene su od strane predstavnika Narodne Banke Srbije.

¹⁸ <http://www.coe.int/>

5. POJAM FORENZICKE REVIZIJE

Forenzička revizija se i dalje smatra kao nova i neistražena grana nezavisne revizije, ona zahteva angažovanje veoma stručnih lica u oblasti revizije, sa posebno vrstom obuke i iskustvom u borbi protiv prevara.

Na osnovu navedenih definisanja forenzičke revizije, može se zaključiti da forenzička revizija predstavlja posebnu oblast revizije finansijskih izveštaja koja je usmerena na otkrivanje kriminalnih radnji u finansijskoj oblasti i predstavljanja finansijskih izveštaja na način prihvatljiv za sudski postupak. Sledi da je osnovni zadatak forenzičke revizije razotkrivanje kriminalnih radnji u finansijskim izveštajima, iako je materijalni status kriminalne radnje i njenog uticaja na objektivnost finansijskog izveštavanja.

5.1. FORENZICKE TEHNIKE I ALATI ZA OTKRIVANJE PRANJA NOVCA

Koriste se različite tehnike i alati za otkrivanje prevara u oblasti forenzičke revizije. Naime, analitičke procedure predstavljaju procedure koje pojam razlažu do sitnijih sastavnih delova i deluju u smeru formiranja poređenja na osnovu uzajamno povezanih delova poslovanja, a te relacije kasnije mogu da impliciraju mogućnost prevara. Kada govorimo o analitičkim procedurama u forenzici možemo uzeti njihova tri osnovna cilja u obzir.¹⁹

- Preliminarne analitičke procedure – koriste se za otkrivanje oblasti visokorizične prevare
- Nezavisne analitičke procedure – koriste se za prikupljanje dokaza na osnovu upoređivanja i uklapanja podataka, te utvrđivanju verodostojnosti obračuna, dokumentacije i knjiženja;
- Konačne analitičke procedure – služe za izvođenje zaključaka o uticaju rizičnih transakcija na finansijske izveštaje

Postoje dva pristupa za otkrivanje nepravilosti u finansijskim izveštajima koje računovođe forenzičari:

1. Deduktivni pristup

2. Induktivni pristup

Deduktivni pristup obuhvata opštu analizu prema specifičnim detaljima. Ovo je jedan od najjednostavnijih i ekonomičnijih pristupa u forenzičkom računovodstvu. Analiza uzroka i digitalna analiza su karakteristične za deduktivni pristup i primenjuju se u situacijama kad nema

¹⁹ Stakić, 2013 godine

jasnih znakokova pravara, nego su se pojavili određeni znakovi upozorenja. Deduktivni pristup se koristi više kao preventiva, gde postoji sumnja za pojavu prevare. U ovom pristupu se koriste Altman- ove modeli, Bex model, Beneish-eva analiza Benford-ov zakon. Beneishev model i Benfordov zakon predstavljaju dva digitalna alata u otkrivanju kriminalnih radnji i prevara u poslovinim procesima.

Kod induktivnog pristupa polazi se od predhodnog stečenog iskustva na stavljajući akcenat na stavke kod kojih se prevare najčešće pojavljuju. Forenzičke računovođe polaze od pojedinačnih stavki koje izaziju najveću sumnju da postoji neka nepravilnost odnosno prevara.

Na primer, jedan od indikatora da nesto nije pravilno i u skladu sa zakonom je da se ostvari dobitak, tamo se očekivao gubitak, lošiji rezultat od očekivanog, nerealno veliki dobici, neobična preuzimanja, neobični prenosi vlasništva nad akcijama, nagli porast obaveza i sl. Induktivni pristup uglavnom se upotrebljava kod složenih transakcija, koje su teške za razumevanje. Naime, njihova struktura je namerno složena, kako bi njihova kontrola bila onemogućena. Ovaj proces najbolje efekte daje u velikim i složenim preduzećima za koje je karakteristična velika količina transakcija.

5.1.1. BENFORDOV ZAKON

Benfordov zakon predstavlja digitalni alat koji se koristi za otkrivanje prevara i lažnih transakcija, a sa razvojem informacionih tehnologija dolazi do ekspanzije njegove primene. Benfordov zakon koristi digitalnu analizu za otkrivanje anomalija sa brojevima. Ranije nisu postojali određeni propisi koji bi regulisali ispravnost finasijskih izveštaja. Međunarodni računovodstveni i revizorski standardi, koje se Republika Srbija obevezala da od 2004. godine da ce ih primenjivati i sebi olakšala praćenje poslovanja stranih kompanija i njihovih ćerki kompanija. I pored postojanja i primenjivanja ovih standard postoje delovi poslovanja koji se ne mogu regulisati, za te segmente poslovanja se koristi Benfordov zakon u otkrivanju nepravilosti. Ovaj zakon nazivaju jos prvim zakonom o brojevima, vodećim bročanim fenomenom i sl.

Alati digitalne analize utemeljeni na Benfordovom zakonu u današnje vreme se uključuju u mnoge popularne softver pakete koji se reklamiraju, a forenzičar računovođa može i samostalno da obliku softver. Budući da je potencijalni trošak neotkrivene prevare visok, forenzičar računovođa koristi ovu tehniku mora voditi računa da ne preceni pouzdanost takvih testova. Iako testovi imaju puno prednosti, potrebno je istaknuti i određena ograničenja. To se prosečno odnosi na:

- Statistički rezultati testa se moraju interpretirati veoma oprezno
- Benfordova analiza treba biti primenjena samo na račune koji se podudaraju sa Benfordovom distribucijom i

- Forenzičar računovođa mora biti svestan činjenice da izvesni tipovi prevara neće biti pronađeni ovom analizom

5.1.2. *BENEISHEV MODEL*

Benishev model se zasniva na kvantitativnim razlikama između kompanija koje manipulišu finansijskim izveštajima i kompanijama koje posluju u skladu sa zakonom. Izvestaji kod kojih je utvrđen neki vid manipulacije, uočena je velika razlika u sledećim odnosima indeksa:

- Odnos potraživanja od kupaca i prihoda od prodaje
- Odnos bruto proizvoda i prihoda od prodaje
- Kvalitet active (indeks)
- Porast prihoda od prodaje
- Amortizacioni indeks
- Indeks poluge

Na osnovu ovih pokazatelja konstruisan je model za procenu stepena manipulacije u finansijskim izveštajima. Profesor Beneish je radio analize upoređujući finasijske izveštaje preduzeća u kojima se nisu vršile manipulacije u odnosu na preduzeća gde su postojale malverzacije. Inače model je zasnovan na američkim računovodstvenim standardima, pa dolazi u do razlike u rezultatu ako su finansijski izveštaji sastavljeni po Međunarodnim standardima.

Ako u finasijskim izveštajima se manipuliše više od godinu dana bez prekida, ovaj model neće pokazati sa dovoljnom sigurnošću da se manipulacija desila. Beneish model ne uzima u obzir sve promene u finansijskim izveštajima u slučajevima kada su one potpuno legalne. Zato se ovaj model koristi kao indikator mogućih manipulacija.

5.2. *FORENZIČKA REVIZIJA KAO PODRŠKA SUDSKIM PROCESIMA*

Forenzička revizija se javlja i kao sredstvo za izvođenje dokaza u sudskim procesima u oblasti privrednog poslovanja. U toj funkciji ona se uključuje kada su već nastali konflikti ili sporovi, dakle, kada treba sagledati posledice, pa je tu samo deo dokaznih aktivnosti. Po svome karakteru, ona je, pre svega , u funkciji dokazivanja ili otkrivanja istine, sto za mnoge

profesionalne forenzičare, bilo da su računovođe ili revizori, predstavlja veliku praktičnu teškoću.²⁰

Forenzička revizija se odvija nakon određenog vremena od nastanka određenog dela. Forenzičar nije svedok koji je prisustvovao izvršenju krivičnog dela. On dokazuje određeno delo na osnovu modeliranja i simulacije. Teoriski posmatrano, rekonstruisana istina zasnovana na simulaciji, nije identična istina, ona je manje ili više kopira pravu istinu, ovaj vid rekonstruisanje istine u manjoj ili većoj meri varljiv, što obavezuje stručnjake da što bolje obrazlože simulaciju kao i razloge za nju. Uloga forenzičara je da otkriju istinu, u postupku se javljaju kao veštaci, što podrazumeva da su oni stručni svedoci u funkciji dokazivanja istine u sporu povodom kojeg je angažovan.

U postupku dokazivanja, advokati optužene strane će uvek insistirati na formi, jer je to njihova profesionalna filozofija. Često dolazi do nerazumevanja materijalnosti finansijske transakcije, pa zato insistiraju na formi. Iz tih razloga sa velikom pažnjom i dobrim argumenitma forenzički reviziji moraju dokazivati raskorak između forme i date sadržine transakcije.

Što se tiče prikupljanja dokaza kod forenzičke revizije, upotrebljavaju se fizički dokazi, dokazi i izjave svedoka, dokumentovani dokazi i pokazni dokazi koji mogu da pomognu u identifikaciji lica. Dokumentovani dokazi predstavljaju bilo koji vid zabeležene informacije na papiru, računaru ili video zapisu. Pokazni dokazi se ne definišu kao stvarni dokazi, već služe kao pomoć u razumevanju određenih situacija. Forenzički revizori su u obavezi da primenjuju pouzdane principe i metode, a relevantne dokaze treba izvojiti i očuvati.

²⁰ Miroslava Grujić – Kalkan, 2013

6. REVIZORI, RAČUNOVOĐE KAO OBAVEZNICI ZAKONA O SPREČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANSIRANJU TERORIZMA

U privrednom i administrativnom životu možemo često čuti rec revizija pa nam se na osnovu toga može učiniti da kao poznat pojam. Reč “revizija” nastala je od latinske reči “revizio” čije je značenje ponovno gledanje ili pak obnova. Kada uzmemo u obzir englesko govorno područje koristi se reč “auditing” (revizija) a auditor (revizor), obe reci su nastale od latinske reči “audire” što znači slušati. Ovaj pojam vezan je za same početke revizije kada su finansijske izveštaje prenosili usmeno.

Revizije se definiše kao predlog finansijskih izveštaja datog pravnog lica koje obavlja nezavisni revizor, pri čemu mora da postoji uslov da revizor može dati svoje mišljenje o tome da li su finansijski izveštaji po značajno materijalnim stavkama u skladu sa međunarodnim finansijskim standardima i da li su u skladu sa zakonom.

Postoji dilema da li stvarno postoji potreba za obavljanjem revizije, dilema se rešava posmatranjem ekonomskih odnosa unutar samim privrednih subjekata, kao i posmatranjem njihovih stejkholdera. Ako uzmemo u obzir da je osnovni cilj revizije ispitivanje realnosti i objektivnosti finansijskih izveštaja određenog privrednog subjekta, onda revizija predstavlja neki vid poverenja odeljenja koje priprema izveštaje i korisnika informacija tih izveštaja. Ove finansijske informacije moraju da budu blagovremene, tačne, nedvosmislene, pouzdane i dostavljene na profesionalan način.

Finansijski izveštaji trebaju biti predati i prezentovani od strane rukovodstva, vlasnicima pravnog lica. Na ovaj način rukovodstvo izveštava o uspešnosti ili neuspešnosti svog upravljanja.

Jako je značajno odvojiti vlasničku funkciju od upravljačke, tada tek dolazi do razumevanja važnosti postojanja revizije, naročito ako ona se temelji na propisima o trgovini HOV. Takođe je podjednako važno da saradnici određenog pravnog lica raspolazu tačnim informacijama o poslovanju tog lica, pa su zato revizorski izveštaji pa i samo revizorsko mišljenje od velikog značaja za samo pravno lice, njegove saradnike, ali i državne institucije.

Korisnici finansijskih izveštaja su brojni, najznačajniji među njima su:

- Vlasnici odnosno osnivači koji su po logici zainteresovani za poslovanje i postizanje rezultata privrednog društva.
- Centralna banka sa svojom ulogom regulatornog tela, koja je nadležna za kontrolu poslovanja banaka

- Investitori (postojeći i protencijalni) njihove odluke o daljem ulaganju u dato pravno lice, poslovanje tog pravnog lica.
- Poverioc- međunarodne finansijske institucije, banke i slično imaju interesovanje za infomacije koje im omogućavanju da sagledaju da li će sredstva koja su uložili biti vraćena u roku dospeća.
- Kupci – imaju interesovanje za sam bonitet društva kao i za dalje uslove za sprovođenje poslovne saradnje
- Vlada i njene institucije su svakako zainteresovane za pravilno poslovanje privrednih subjekata, da li je u skladu sa zakonom, način alociranja resursa, informacije potrebne za poreska pitanja i utvrđivanje visine nacionalnog dohotka.
- Zaposlene za koje je znacajno stabilnost i profitabilnost poslodavca, kao i sposobnost poslodavca da obezbedi plate i penziono osiguranje.
- Javnost – svako pravno lice ima određenu reputaciju u javnosti, bolju ili lošiju. Javnost može doprineti razvoju lokalne ekonomije zapošljavanjem određenog broja ljudi i angažovanje određenog broja dobavljača

Veliki značaj revizorski izveštaji imaju za banke i ostale finansijske institucije zbog:

- Različitih vrsta rizika kojima su izložene banke
- Velikog količine bankarskih poslova i postojanje rizika koji se javljaju veoma brzo za kratak vremenski period
- Zavisnost od kompijuterke tehnike
- Postajanja različitih zakonskih propisa vezanih za poslovanje same banke, vezanih za različite pravne sisteme
- Postojanje velikog broja novih proizvoda i usluga kod kojih ne postoji podudaranje sa uporednim razvojem racunovostvenih i revizorskih standard.

U zavisnosti od toga ko sprovodi reviziju postoje tri vrste revizije:

- Interna revizija – revizija zasnovana unutar samog pravnog lica i služi njegovim potrebama, osnovni cilj ove revizije se ogleda u proveru računovodstvenog sistema i sistema interne kontrole, proveru tačnosti poslovnih i finansijskih podataka, usklađenost sa zakonom, rukovodstvom i ostalim zahtevima
- Državna revizija – odnosno revizija državnog budžeta, kontrola namene i visine državnih prihoda i rashoda, finansijskih transakcija vezanih za budžet, kao i revizija finansijskih izveštaja
- Eksterna revizija – predstavlja reviziju koju obavljaju nezavisni revizori (ovlašćeni), čiji je glavni cilj davanje revizorskog misljenja o tome da li je finansijsko izveštavanje pravnog lica u skladu sa primeljivim okvirom za finansijsko izveštavanje po svim materijalno znacajnim stavkama.

7.1 ETIČKI KODEKS

Međunarodna federacija računovođa (International Federation of Accountants – IFAC) propisala je Etički kodeks za profesionalne računovođe koji ustanovljava standard za ponašanje porfesionalnih računovođa i postavlja principe ponašanja radi postizanja najboljih zajedničkih ciljeva.

U ciljeve računovodstvene i revizorske profesije spada:

- Funkcionisanje po najvisim profesionalnim standardima,
- Postizanje sto viseg nivoa postizanja određenih zahteva javnog interesa

Etički kodeks se takodje zahteva odredjene principe ponašanja:

Osnovni principi su:

- Integritet – koji predstavlja iskrenost i poštenje prilikom obavljanja profesionalnih usluga
- Profesionalna osposobljenost i dužna pažnja
- što podrazumeva izvršavanje usluga sa određenom pažnjom, kompetentnošću, merljivošću.
- Objektivnost – revizor ili računovođa mora da bude pravičan, bez predrasuda i subjektivnog miljenja, niti na njega sme da ima uticaj drugih ljudi.
- Poverljivost – poštovanje poštovanje poslovne tajne određenog pravnog lica do kojih je dosao prilikom saradnje sa njim. Zabrana obeloganjivanja bilo kojih od tih podataka, osnim ako za to ne postoji zakonski osnov.
- Profesionalno ponašanje – ponašanje u skladu sa profesijom, da ne bih doslo do bilo kakvog kvarenja reputacije i diskreditacije same profesije.
- Tehnički standardi – obavljanje delatnosti u skladu sa postojećim tehničkim i profesionalnim standardima

7. POVEZANOST PRANJA NOVCA I FINANSIRANJE TERORIZMA

Pojam terorizam se definiše kao unapred smišljeno, politički motivisano, nasilje počinjeno nad neborbenih meta od strane terorističkih grupa. Zbog aktuelnosti pojma terorizama postoji u teoriji i praksi mnoštvo definicija.

7.1. FINANSIRANJE TERORIZMA

Finansiranje terorizma definiše sakupljanje i raspodelu sredstava sa ciljem da se upotrebe za izvođenje terorističkih napada i za finansijsku podršku aktivnosti terorističkih organizacija i individualnih terorista.

Finansiranje terorizma obuhvata par faza:

Početnu fazu predstavlja prikupljanje ili akumuliranje sredstava iz različitih izvora. Poreklo sredstava može biti iz zakonitog poslovanja, ili iz nezakonitih tokova poput novca stečenog trgovim droge, prevarama, iznudama. Finansiranje može biti od strane pojedinaca koje podržavaju ciljeve terorista. Specifičan oblik finansijske podrške predstavlja podrška države i organizacija sa dovoljno razdvojenom infrastrukturom koja su u mogućnosti da sakupe dovoljnu sumu sredstava, zatim ih proslede na korišćenje terorističkim organizacijama.

Druga faza finansiranja jeste prenos novčanih sredstava terorističkim organizacijama na korišćenje. Obaveštajni rad je dosao do rezultata da međunarodni elektorski tansferi između banaka i remitenata kao što su Western union ili Moneygram, koji su najpopularniji mehanizmi za svrhu. Takođe dobrotvorne organizacije su veoma pogodna kategorija za prenos novca i oružja kao i ljudi u terorističkim grupama koje opstaju u ratnim područjima i državama gde vlada bezakonje.

Treća i poslednja faza je upotreba ovih sredstava koji imaju kriminalnu prirodu. Upotreba ovih sredstava ima širok spektar razumevanja od kupovine eksploziva za akcije koje definiše pojedinacno samoubistvo, pa do korišćenja sredstava za citav skup aktivnosti podrške terorističke akcije (kupovina hrane, iznajmljivanje stanova i vozila).

7.2. PRANJE NOVCA KAO EKONOMSKA DIMENZIJA TERORIZMA

Opstanak terorizma zavisi od njegove finansijske podrške. Finansijska podloga, tj. novac, predstavlja pokretačku snagu i osnov svake terorističke organizacije, bez obzira na poreklo i naziv i cilj osnivanja. Novac predstavlja kiseonik za terorizam, terorizam je zavistan od novčanih sredstava koja mogu da podižu i koriste širom sveta. "Uspešna teroristička organizacija ili grupa je ona koja je stvorila takve mexanizme da može na osnovu njih da ostvari i održi efikasnu finansijsku infrastrukturu."²¹

Fenomen pranja novca ima negativni uticaj na funkcionisanje finansijskog sektora i na ekonomski razvoj uopsteno. Međutim ovaj fenomen ima uticaja na razvoj određenih vrsta kriminalnih radnji, pa na razvoj terorizma. Od uređenja same države zavisi u kojoj će meri terorizam biti povezan, odnosno finansiran "prljavim novcem".

Pranje novca ima presudan značaj na uspešnost izvođenja za većinu oblika organizovanog kriminala, pa na i terorističko delovanje. U literaturi, a i na osnovu mnogobrojinih istraživanja akcentat se stavlja na to da savremeni terorizam je i jeftin za finansiranje, uzimajući u obzir da je eksploziv dostupan i ima nisku tržišnu cenu. Takođe pojedini autori ističu da je somoubilački terorizam veoma jeftin, naravno ako se izuzmu izgubljeni životi koji nemaju cenu. Na jednoj strani se javljaju teroristi samoubice, a sa druge strane žrtve, koji su civili. Primer za jeftini terorizam je poznata teroristička akcija u Madridu koja je izazvala veliku materijalnu štetu i više od dve stotine ljudskih žrtava. Na osnovu istraživanja koja su sprovedli španski državni organi, usnanovljeno je troškovi celokupne operacije nisu iznosili više od 10 000 evra. Na ovaj teroristički napad svoj komentar je dao i tadašnji predsednik Kolumbije koji je glasio da za izvedbu ove terorističke akcije bilo potrebno prodati oko dva kilograma droge.

Ovoj tezi da je terorizam jeftin suprostavljaja se teza da danas ne postoji ni jeftin ni skup terorizam. Prema zastupnicima te teze, terorizam ima stvarnu cenu, koja sadrži zajednički iznose novca međunarodnih razmere. Pojam terorizam je teško uporediti sa bilo kojom drugom tezom. Pri analiziranju terorizma treba poći od činjenice da je vidljivi deo terorističke akcije samo vrh ledenog brega, ali da bi se došlo do krajnjeg cilja neophodna su značajna finansijska sredstva. Taj novac je neophodan pre svaga za stvaranje određenih preduslova za terorizam. Takođe treba znati da terorizama nastaje iz nekog oblika ekstremizma, koji se javlja u specifičnim oblicima. U savremenom svetu najbolji primer za to je verski ekstremizam, koji predstavlja savršeno tlo za nastanak verskog terorizma. Na osnovu navedenog možemo zaključiti da nije od presudnog značaja samo cena eksploziva. Svakako treba uzeti u obzir i sve druge finansijske izdatke. Najpre, troškove koje neophodne da se poseje seme iz kojeg treba da se poseje klica

²¹FATF, 2002

terorizma kao ideja, iz koje će se dalje razviti terorističke organizacije i njihove akcije, za čije izvršenje krajnjeg cilja potrebna začajna suma novca.²²

²² Simeunović, 2002. godina

8. PRANJE NOVCA – STANJE U SRBIJI (STATISTIKA)

Kao što je rečeno pranje novca i finansiranje terorizma predstavlja svetski problem, koji ima negativne posledice na političku, socijalnu, ekonomsku i bezbednosnu strukturu jedne zemlje.

Prema procenama Međunarodnog monetarnog fonda na svetskom nivou ukupan suma pranja novca iznosi od 2 do 5 % društvenog proizvoda na svetskom nivou, a izraženo u novcu opran novac u ukupnoj sumi iznosi između 290 milijardi do 1,5 biliona američkih dolara po godini.

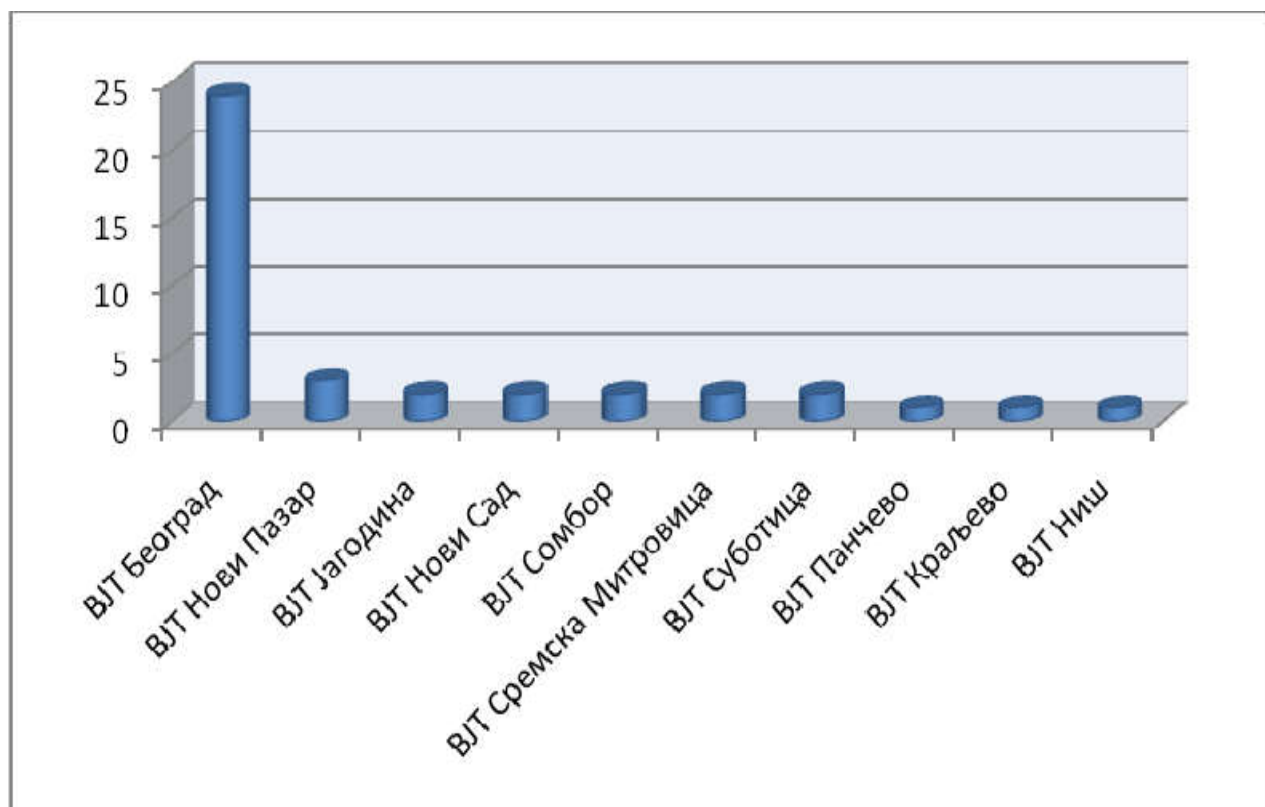
Posledice terorističkih napada i stradanje nedužnih ljudi, predstavlja jedan od glavnih razloga državne borbe protiv pranja novca, a samim tim i finansiranja terorizma.

Ako govorimo o stanju pranja novca i finansiranju terorizma u našoj zemlji statistički gledano ne zaostajemo za drugim zemljama, čak smo i pogodno tlo za razvoj aktivnosti pranja novca i finansiranja terorizma.

8.1.. REGIONALNA RASPOREĐENOST AKTIVNOSTI PRANJA NOVCA

Prema statističkim istaživanjima i izveštaja Uprave za spečavanje pranja novca za 2014. god najzastupljeniji broj informacija o sumnji na aktivnost pranja novca prođen je Višem javnom tužilaštvu u Beogradu, zatim sledi Više javno tužilaštvo u Novom Pazaru, a za njima i Jagodina, Novi Sad, Pirot, Sombor, Sremska Mitrovica, Subotica, Pancevo, Kraljevo i Niš.

Na grafiku je prikazana regionalna raspoređenost pranja novca u Republici Srbiji.

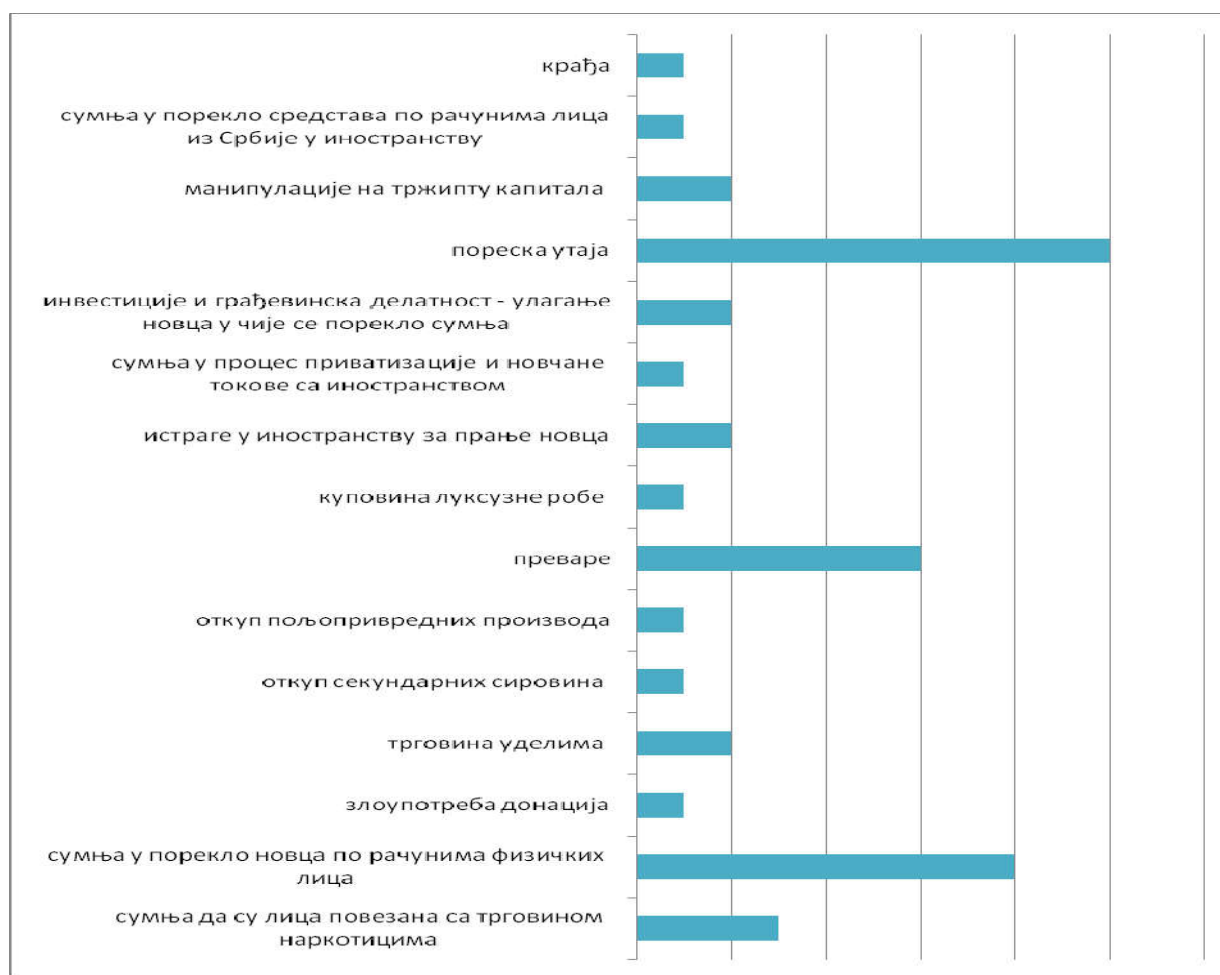
Grafik 1 – Regionalna raspoređenost aktivnosti pranja novca u Republici Srbiji

Izbor: Izveštaj o radu Uprave za sprečavanje pranja novca

za period 1.1 – 31.12.2014. godine

8.2. AKTIVNOSTI KOJE UKAZUJU NA SUMNJU U POSTOJANJE AKTIVNOSTI PRANJA NOVCA

U najvećem broju slučajeva koji su prosleđeni tužilstvima, radi se delima koji imaju delove povezane sa poreskim prekršajima, sa namerom da se nelegano stečen novac ubaci u legalne privredne tokove i nesmetano koristi i uvećava. Takođe se može primetiti povećanje broja prevara koje se odnose na krađu identiteta kao i falsifikovanje poslovne dokumentacije. Svakako se ne sme izostaviti i povezanost lica sa kriminalnim grupama koji se bave trgovinom narkoticima.

Grafikon 2 – Aktivnosti koje ukazuju na pranje novca

Izvor: Izveštaj o radu Uprave za sprečavanje pranja novca

za period 1.1 – 31.12.2014. godine

8.3. ANALIZA SUMNJIVIH TRANSAKCIJA PRIJAVLJENIH OD STRANE FINANSIJSKOG SEKTORA

Prema izveštaju Uprave za sprečavanja pranja novca iz 2014. Godine, najveći broj prijava su podnele finansijske institucije odnosno banke i agenti za prenos novca. Banke sumnju u pranje novca prijavljuju najtemeljnije i najpotpunije sa svim potrebnim informacijama o licima. Od 522 izveštaja koje su prijavile banke, čak 379 slučaja procenjeno je kao visoko rizične. Od tih 379 predmeta, 223 su lica koja su već poznata Upravi za pranje novca, dok su 156 slučaja bila lica koju su prvi put prijavljivana.

Prijave koje podnosi bankarski sektor najviše ukazuju na poresku utaju, simulovane pravne poslove, fiktivne poslevne dokumentacije. Zatim slede sumnje u gotovinska sredstva na računima fizičkih lica koja su povezana sa određenim pravnim licima.

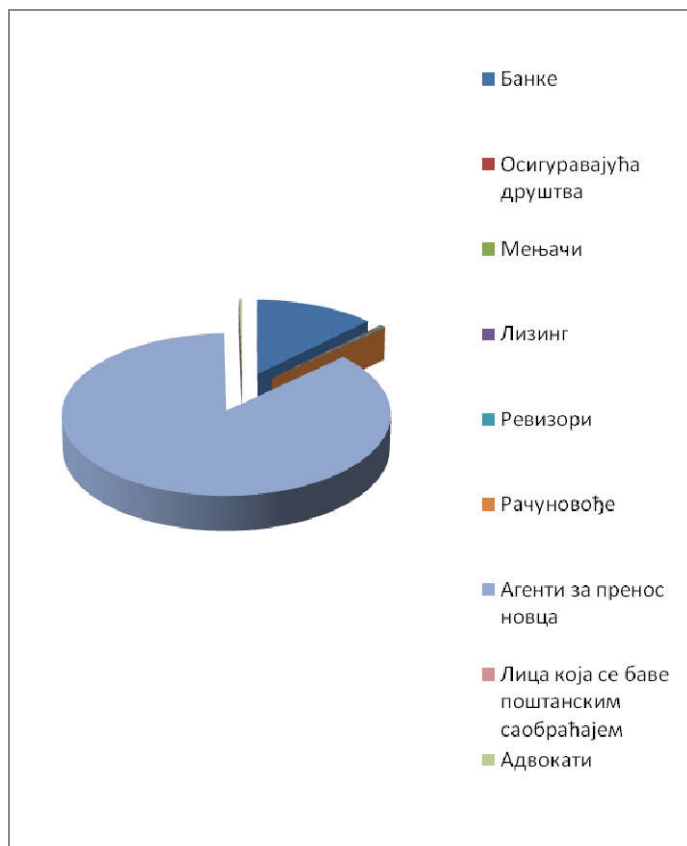
Ako govorimo o pravnim licima sumnja je vezana transakcije poput uplate na osnovu zajma, pozajmica.

Takođe se pojavljuju prijave po osnovu krađe indentiteta, falsifikovanja isprava, kao i zloupotreba ovlašćenja.

Mali broj prijave se odnosi i na lica koja su povezana sa aktivnostima trgovine ljudima i trgovinom narkoticima.

Znacajan udeo ima trgovina robom na „crno“. Ove transakcije su karakteristične za Kinu i za fizička lica u čijem je posedu preduzetničke radnje.

Obveznici	Broj prijavljenih sumljivih aktivnosti
Banke	552
Osiguravajuća društva	5
Menjači	3
Lizing	3
Revizori	9
Računovođe	1
Angenti za prenos novca	3822
Lica koja se bave poštanskim saobraćajem	1
Advokati	13

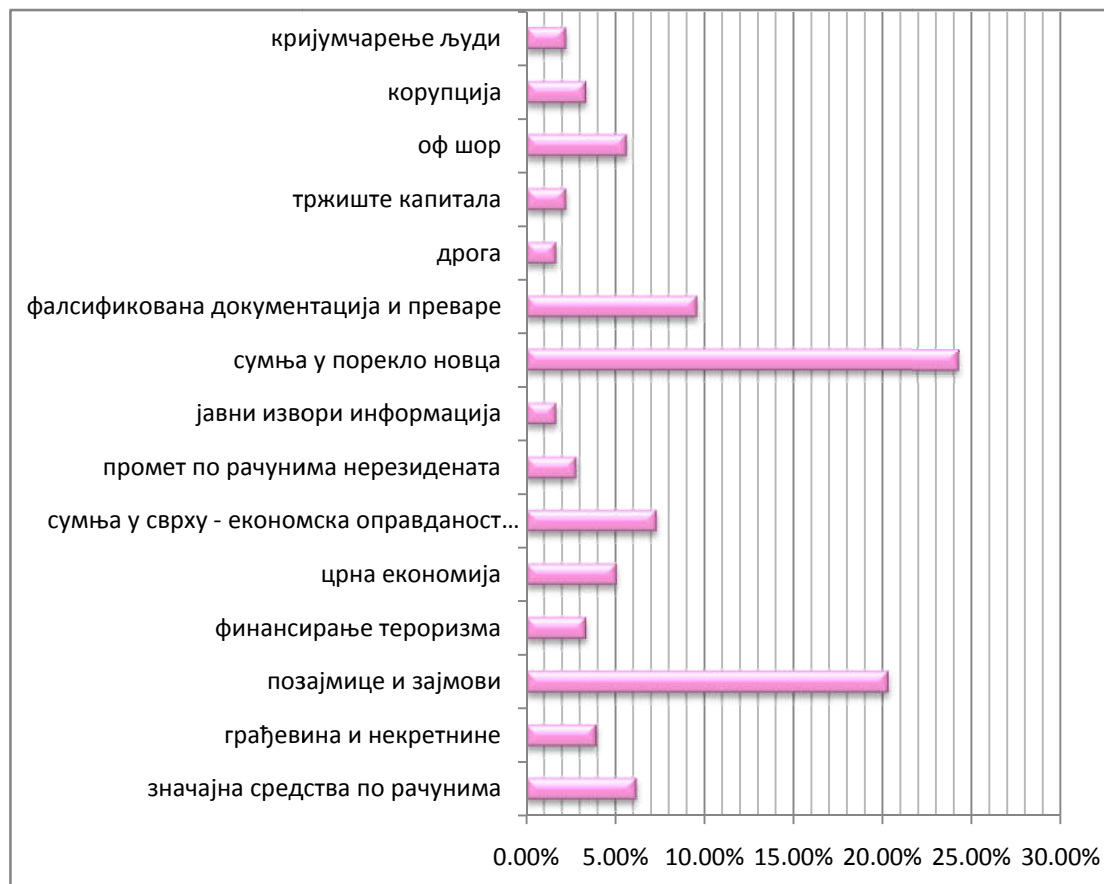

Grafik 3 – Analiza sumljivih transakcija

Izvor: Извештај о раду Управе за спречавање прања новца, за период 1.1 – 31.12.2014. године

8.4. ANALIZA SUMNJIVIH AKTIVNOSTI PRIJAVLJENIH OD STRANE NEFISKALNOST SEKTORA

Ako uzmemo u obzir slučajeve koji su prijavljeni od strane realnog sektora, pomenutog krivičnog dela ukazuju postojanje ogromnih uplata gotovine, bez pokrića. Postoji i sumnja u pravo vlasništvo nad preduzećem, naročito ako se radi o off shore kompanijama, svakako se ne sme izostaviti i postojanje fiktivnih faktura, bez pokrića u robi.

Grafik – Analiza sumnjivih aktivnosti prijavljenih od strane nefiskalnog sektora

Izvor: Izveštaj o radu Uprave za sprečavanje praња novca, за период 1.1 – 31.12.2014. године

9.ZAKLJUČAK

Poznata činjenica je da pranje novca i terorizam nemoguće zaustaviti, ali postoji mogućnost delimično kontrolisati. Moramo uzeti u obzir to i da određenim državama ostvaruju prihode, čak i dobro pravno uređene države koje sa namerom ne osposobljavaju kadrove za eliminaciju sumnjivih transakcija. Te zemlje su uglavnom na strani potpune liberalizacije i delerulacije finansijskog sistema

Mora postojati svest o tome da je nedovoljno samo da se na lokalnom i globalnom nivou osmisle i zastašuju spovođenjem zakonskih sankcija, implemetiraju u međunarodne standarde i pravne regulative. Bas suprotno tome, uz dobru volju, dobru regulativu, savremene instrumente i tehnike, na tom planu najvažniju ulogu imaju ljudi koji ce u toj borbi protiv pranja novca i terorizma smatrati lično svojom moralnom i građanskom obavezom.

Efikasnost borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma zavisi od angažovanja svih društvenih faktora, jer negativne posledice pranje novca ostavlja na sve svere socijalnog zivota. Oblici ovog krivičnog dela nisu uvek lako prepoznatljivi i uočljivi, pa je svakako teško blagovremeno reagovati i primeniti odgovarajuće mere prevencije i suzbijanja.

Ipak, zaštita od pranja novca ne nalazi se u samoj zakonskoj regulativi, već u uklanjanju onih uzroka i pojava koje dovode do devijantnog ponašanja, kojih je u našoj zemlji veoma mnogo.

10. LITERATURA

1. Bradlow, D., Hunter D. (2010) *International Financial Institutions and International Law*, Kluwer Law International
2. Prof. dr. sc. Vinko Belak, (2011) *Poslovna forenzika i forenzičko računovodstvo – Borba protiv prijevare*
3. Đukić, Đ. (2013) *Bankarstvo i kriza – međunarodni i domaći aspekti*, Ekonomski fakultet, Beograd
4. Fijat, Lj. (2012) *Mere protiv pranja novca u bankama*, Zadužbina Andrejević, Beograd
5. Gavrilović Jovanović, P. (2010) *Međunarodno poslovno finansiranje*, Ekonomski fakultet, Beograd
6. Giunio M. (1998), „Mere za sprečavanje pranja novca“, *Slobodno preduzetništvo*
7. Miroslava Grujić – Kalkan, (2013) *Forenzička revizija nasuprot tradicionalnoj eksternoj reviziji*,
8. Roger Classens, (2006), *Ethic, Corporate Values and Prevention of Money Laundering*
9. Dr Dušan S. Milojević, (2006) *Finansijska revizija i kontrola*
10. Prof. dr Budimir Stakić, (2012) *Međunarodne finansijske institucije*, Univerzitet Singidunum, Beograd
11. Prof. dr Budimir Stakić, Slobodan Barać (2010), *Međunarodne finansije*
12. Dr Aleksandar Petrović, (2010) *Forenzička revizija – Kriminalne radnje u finansijskim izveštajima*,
13. Dr Radiša Radovanović, Dr Kata Škarić – Jovanović, (2014), *Finansijsko računovodstvo*,
14. Dragan Simeunović, *Teorija politike, I deo*, (2002), str 159

Neautorizovani izvori:

14. Agencija za privatizaciju, Komisija za hartije od vrednosti, vojnobezbednosne službe i drugih organa
15. Informator o radu uprave za spečavanje pranja novca, 2010
16. Izveštaj uprave za sprečavanje pranja novca, (2014)
17. Milenović M., *Pranje novca*, Puls (Magazin o korupciji), (2014)
18. *Tipologije pranje novca u Republici Srbiji*
19. United Nations, (1999) *International Convention for the Suppression of Financing of Terrorism* Izveštaj uprave za sprečavanje pranja novca, (2014)
20. EUROPOL SOCTA 2013, *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment*.
21. *Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranje terorizma*, Službeni glasnik RS

Elektronski izvori:

22. www.apml.gov.rs, dostupno dana 10.5.2017.
23. www.Fatf-gafi.org dostupno dana 10.5.2017.
24. www.nbs.rs dostupno dana 13.5.2017.
25. www.mpravde.gov.rs dostupno dana: 15.6.2017
26. <http://www.vba.mod.gov.rs/> dostupno dana 15.6.2017
27. <http://mtt.gov.rs/> dostupno dana 15.6.2017.
28. <http://www.voa.mod.gov.rs/> dostupno dana 15.6.2017
29. <http://www.bia.gov.rs/> dostupno dana 15.6.2017.
30. <http://www.acas.rs/> dostupno dana 15.6.2017.

PRILOG

Strateška tema 1 – Smanjivanje rizika od pranja novca i finansiranja terorizma kroz strateško planiranje, koordinaciju i saradnju svih učesnika u sistemu

Cilj 1.1. Potpuno razumevanje rizika od pranja novca u Republici Srbiji

Očekivani rezultati: Dobro razumevanje rizika omogućiće nadležnim državnim organima da utvrđuju prioritete u svom radu radi otklanjanja najvažnijih pretnji po sistem i njegovih slabih tačaka. Očekuje se više uspešno rešenih predmeta, kako kroz postupke za ta krivična dela tako i u pogledu oduzimanja imovine stečene krivičnim delom. Obveznici i nadzorni organi će pomoću kvalitetnih analiza rizika praviti sopstvene analize i utvrđivati prioritete u svom radu. Te rizike će razumeti svi učesnici u sistemu i šira javnost.

- Mera 1.1.1. Redovno ažurirati nacionalnu procenu rizika od pranja novca;
- Mera 1.1.2. Svim učesnicima u sistemu u primerenoj formi dostavljati rezultate nacionalne procene rizika i omogućiti im da u svom radu primene odgovarajuće zaključke i smernice, a u cilju smanjenja prepoznatih rizika.

Cilj 1.2. Potpuno razumevanje rizika od finansiranja terorizma u Republici Srbiji

Očekivani rezultati: Razumevanje rizika, pretnji i ranjivosti u oblasti finansiranja terorizma pomaže nadležnim državnim organima da efikasno i srazmerno raspodele sredstva za otklanjanje rizika od finansiranja terorizma.

- Mera 1.2.1. Izraditi nacionalnu procenu rizika od finansiranja terorizma i redovno je ažurirati;
- Mera 1.2.2. Usklađivati mere za smanjivanje rizika od finansiranja terorizma iz Akcionog plana uz ovu strategiju sa rizicima utvrđenim u nacionalnoj proceni rizika od finansiranja terorizma;
- Mera 1.2.3. Doneti odgovarajuće propise o sprovođenju relevantnih rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija i drugih relevantnih međunarodnih standarda, naročito Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1267 i 1373, kao i relevantnih pravnih tekovina Evropske unije u ovoj oblasti;
- Mera 1.2.4. Jačanje kapaciteta relevantnih državnih organa, kroz stručno usavršavanje, preraspodelu postojećih ili angažovanje dodatnih resursa, a u skladu sa analizom potreba.

Cilj 1.3. Unapređenje koordinacije i saradnje između državnih organa nadležnih za nadzor, prikupljanje podataka, istragu, gonjenje za krivična dela pranja novca i finansiranja terorizma i oduzimanje imovine stečene krivičnim delom

Očekivani rezultati: Delotvorniji rad dovodi do povećanja broja uspešno rešenih slučajeva na kojima je bilo angažovano više različitih državnih organa i doprinosi boljem razumevanju

rizika.

- Mera 1.3.1. Uspostaviti mehanizme za analizu najznačajnijih pitanja za funkcionisanje sistema za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma;
- Mera 1.3.2. Ojačati položaj i sastav Stalne koordinacione grupe za nadzor nad sprovođenjem nacionalne strategije za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma;
- Mera 1.3.3. Redovno preispitivati delotvornost mehanizama međusobne saradnje na nivou strateškog planiranja, koordinacije i saradnje svih učesnika u sistemu, i preduzimati radnje na otklanjanju uočenih nedostataka;
- Mera 1.3.4. Analizirati i preispitivati postojeće mehanizme međunarodne saradnje, uključujući pružanje međunarodne pravne pomoći, razmenu podataka i oduzimanje imovine;
- Mera 1.3.5. Analizirati relevantne zakone, druge propise i opšte akte i sektorske strategije u fazi pripreme sa aspekta njihovog uticaja na sistem za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

Strateška tema 2 – Sprečavanje unošenja imovine za koju se sumnja da je stečena krivičnim delom u finansijski sistem i druge sektore, odnosno otkrivanje i prijavljivanje već unete imovine

Cilj 2.1. Poboljšanje kvaliteta prijave koje Uprava prima od obveznika tako da se iz njihovog sadržaja mogu izvesti korisni finansijskoobaveštajni podaci

Očekivani rezultati: Veći broj kvalitetnih izveštaja iz privatnog sektora doprineće kvalitetu izveštaja koje sačinjavaju Uprava za sprečavanje pranja novca i drugi nadležni organi, a naročito u oblastima u kojima je utvrđen visok stepen rizika.

- Mera 2.1.1. Unaprediti smernice za prijavljivanje sumnjivih transakcija u različitim sektorima;
- Mera 2.1.2. Uticati na obveznike da poboljšaju mehanizme interne kontrole i izveštavanja;
- Mera 2.1.3. Obaveštavati obveznike o kvalitetu njihovog izveštavanja i pružati im druge informacije, poput informacija iz izveštaja o nacionalnoj proceni rizika i drugih značajnih dokumenata, kako bi unapredili svoju efikasnost;
- Mera 2.1.4. Analizirati sistem za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u bankarskom sektoru, i utvrditi i sprovesti strategiju jačanja ovog sistema;
- Mera 2.1.5. Unapređivati uslove za pojačan pristup finansijskim uslugama i pogodnosti njihovog korišćenja.

Cilj 2.2. Sprečavanje zloupotrebe finansijskog i drugih sektora kroz mere poznavanja i praćenja stranke

Očekivani rezultati: Izvršioci krivičnih dela će se efikasno sprečavati u pokušaju

zloupotrebe finansijskog i drugih sektora, ali tako da se u najmanjoj mogućoj meri negativno utiče na poslovanje i na dostupnost usluga finansijskog i drugih sektora korisnicima. Organi koji učestvuju u istragama moći će brzo da dođu do informacija koje prikupljaju obveznici u okviru radnji i mera poznavanja i praćenja stranke. Sticanje vlasništva nad obveznicima i upravljanje njima biće isključivo u skladu sa standardom podobnosti i pouzdanosti (eng. „*fit and proper*”).

- Mera 2.2.1. Razraditi delotvorne mere kako bi se obezbedilo da obveznici postupaju u skladu sa pristupom zasnovanim na analizi i proceni rizika;
- Mera 2.2.2. Unaprediti mehanizme poznavanja i praćenja stranke kod obveznika;
- Mera 2.2.3. Unaprediti propise koji se odnose na registraciju privrednih subjekata i nevladinih organizacija i na stvarno vlasništvo, posebno u cilju povećanja transparentnosti vlasništva i jednostavnosti pristupa obveznika tim podacima.

Cilj 2.3. Unapređenje rada organa koji nadziru finansijske institucije, naročito bankarski sektor, i određene delatnosti van finansijskog sektora

Očekivani rezultati: Nadzorni organi iz Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma vrše nadzor, praćenje i regulisanje rada finansijskih institucija i određenih delatnosti van finansijskog sektora srazmerno utvrđenim rizicima za svaku delatnost.

- Mera 2.3.1. Trajno usklađivati nadzor nad primenom Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma sa nacionalnom procenom rizika;
- Mera 2.3.2. Unaprediti kapacitet i sposobnost nadzornih organa u oblasti sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, naročito za bankarski sektor, dodatnim angažovanjem zaposlenih, očuvanjem kadrovske osnove i stručnim usavršavanjem;
- Mera 2.3.3. Unaprediti rad organa koji vrše nadzor u drugim sektorima, poput rada menjačnica, lica koja pružaju usluge prenosa novca, učesnika na tržištu kapitala i hartija od vrednosti, u skladu sa procenom rizika u tim oblastima;
- Mera 2.3.4. Unaprediti rad organa koji vrše nadzor nad radom određenih fizičkih i pravnih lica van finansijskog sektora, poput računovođa i revizora, u skladu sa procenom rizika u tim oblastima;
- Mera 2.3.5. Doneti odgovarajuće propise i procedure u oblasti nadzora, koji su zasnovani na analizi i proceni rizika, za sve obveznike u skladu sa međunarodnim standardima u konkretnoj oblasti;
- Mera 2.3.6. Preispitati i po potrebi unaprediti postojeći sistem sankcionisanja za nepostupanje u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma.

Strateška tema 3 – Uočavanje i otklanjanje pretnji od pranja novca i finansiranja terorizma, kažnjavanje izvršilaca krivičnih dela i oduzimanje nezakonito stečene imovine

Cilj 3.1. Povećanje broja slučajeva u kojima je utvrđen osnov sumnje na krivično delo

pranja novca ili finansiranja terorizma i po kojima se postupa

Očekivani rezultati: Unaprediće se kvalitet informacija i učestalost njihove razmene. Slučajevi pranja novca i finansiranja terorizma će se otkrivati delotvornije i efikasnije. To će pomoći tužiocima u utvrđivanju postojanja elemenata krivičnog dela i obezbediti im dokaze potrebne za uspešno gonjenje.

- Mera 3.1.1. Obezbediti odnosno unaprediti pravni okvir za razmenu informacija u konkretnim slučajevima pranja novca ili finansiranja terorizma i prethodnih krivičnih dela;
- Mera 3.1.2. Obezbediti odnosno jačati mehanizme saradnje i razmene informacija u konkretnim slučajevima pranja novca ili finansiranja terorizma i prethodnih krivičnih dela, kako na domaćem tako i na međunarodnom nivou, i utvrđivati odgovarajuće metodologije;
- Mera 3.1.3. Obezbediti informacionotehnološke sisteme za razmenu informacija u relevantnim organima.

Cilj 3.2. Unapređenje svih faza postupanja u konkretnim slučajevima pranja novca i finansiranja terorizma od osnova sumnje do završetka postupka

Očekivani rezultati: Uspešno će se rešiti veći broj slučajeva pranja novca, posebno u vezi sa prethodnim krivičnim delima utvrđenim u nacionalnoj proceni rizika, i finansiranja terorizma. Oduzeće se više imovine stečene krivičnim delom odnosno više imovine namenjene finansiranju terorizma.

- Mera 3.2.1. Obrazovati zajedničke radne grupe koje će se baviti posebno velikim predmetima i oblastima visokog stepena prioriteta;
- Mera 3.2.2. Razraditi mehanizme poveravanja zadataka i koordinacije između nadležnih organa u zajedničkim radnim grupama i radnim timovima;
- Mera 3.2.3. Utvrđivati prioritete, u skladu sa nacionalnom procenom rizika, kroz međusobnu saradnju nadležnih državnih organa koji učestvuju u istragama krivičnih dela pranja novca i finansiranja terorizma odnosno prikupljanju obaveštajnih podataka;
- Mera 3.2.4. Analizom finansijskoobaveštajnog ciklusa i rada na predmetu poboljšati praksu u radu.
- Mera 3.2.5. Predvideti efikasne i sveobuhvatne procedure za statističko praćenje (merenje) stanja u svim fazama postupka, od osnova sumnje do završetka postupka;
- Mera 3.2.6. U aktivnostima otkrivanja i gonjenja za krivična dela finansijskog kriminala preraspodeliti resurse u smeru razumevanja i otkrivanja krivičnog dela pranja novca i utvrditi pokazatelje uspešnosti.

Cilj 3.3. Unapređenje kapaciteta Uprave za sprečavanje pranja novca

Očekivani rezultati: Unaprediće se brzina i učestalost razmene informacija, kvalitet analiza u Upravi iz kojih će drugi nadležni organi i organi stranih država moći izvlačiti korisne informacije za postupke iz njihove nadležnosti. Statističko praćenje i merenje određenih elemenata u saradnji i razmeni informacija omogućiće bolje razumevanje kvaliteta i trendova u saradnji i odgovarajuće korigovanje mehanizama saradnje.

- Mera 3.3.1. Unaprediti resurse u Upravi;
- Mera 3.3.2. Unaprediti poslovne procese u Upravi.

Strateška tema 4 – Kvalifikovani kadrovi osposobljeni za delotvorno učešće u svim segmentima sistema za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma i razumevanje u javnosti uloge i planova nadležnih organa

Cilj 4.1. Obuka i stručno usavršavanje učesnika u sistemu borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma za sticanje teoretskih i praktičnih znanja i veština i za njihovu adekvatnu primenu u okviru svojih ovlašćenja i nadležnosti

Očekivani rezultati: Učesnici u sistemu će koristiti stečena znanja i veštine u cilju delotvornog i efikasnog angažovanja u preventivnom i represivnom delu sistema za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma.

- Mera 4.1.1. Poboljšati kapacitete učesnika u sistemu borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma donošenjem strategije obuke i stručnog usavršavanja;
- Mera 4.1.2. Razviti centar za obuku u cilju pružanja obuke i koordinacije obuke u oblasti borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma;
- Mera 4.1.3. Iskustva i najbolje prakse u radu na predmetima učiniti dostupnim što širem broju zaposlenih u nadležnim državnim organima koji su angažovani na predmetima sprečavanja, otkrivanja i kažnjavanja za krivično delo pranja novca i povezana krivična dela;
- Mera 4.1.4. Obučavati zaposlene u nadležnim državnim organima o pravnim osnovima saradnje i razmene informacija i mehanizmima za njihovu praktičnu primenu;
- Mera 4.1.5. Naročito širiti znanja u oblasti finansiranja terorizma i finansiranja širenja oružja za masovno uništenje.

Cilj 4.2. Jačanje svesti kod stručne i šire javnosti o pojavama pranja novca i finansiranja terorizma, merama koje država preduzima u borbi protiv tih pojava i ulogama nadležnih državnih organa.

Očekivani rezultati: Veći interes i stručniji akademski radovi, medijski napisi, kompetentnije istraživačko novinarstvo i svakodnevno informisanje građana o temama pranja novca i finansiranja terorizma.

- Mera 4.2.1. Redovno informisati zainteresovanu javnost o trendovima i tipologijama pranja novca i finansiranja terorizma i radu nadležnih državnih organa na sprečavanju i otkrivanju pranja novca i finansiranja terorizma;
- Mera 4.2.2. Redovno na primeren način informisati sve subjekte na koje se odnose odredbe propisa koji imaju uticaj na oblast borbe protiv pranja novca i finansiranja terorizma o svim bitnim pitanjima.

Izvor: www.apml.gov.rs, preuteto dana 29.6.2017.